

РАХУНКОВА ПАЛАТА

ЗАТВЕРДЖЕНО

Рішення Рахункової палати

28 липня 2026 року № 20-4

Звіт

**про результати аудиту діяльності
(ефективності)**

на тему

**«Експлуатація державних
водогосподарських об'єктів
комплексного призначення та
міжгосподарських зрошувальних та
осушувальних систем»**

Відповідальний:

заступник Голови Рахункової палати

Сергій КЛЮЧКА

Київ

www.rp.gov.ua

СЕД АСКОД, РАХУНКОВА ПАЛАТА
03-40/20-4 від 29.07.2026 12:44
Сертифікат 3FAA9288358EC00304000000C25538002D66E700
Підписувач Ключка Сергій Сергійович
Дійсний з 15.08.2025 0:00:00 по 14.08.2027 23:59:59

Вступне слово

В умовах посилення кліматичних змін, зростання частоти та тривалості посух, нерівномірного водозабезпечення територій, а також масштабних наслідків військової агресії Російської Федерації проти України належне функціонування меліоративних систем набуває особливого значення. Від їх технічного стану, ефективності управління та спроможності забезпечувати стабільне водопостачання значною мірою залежать продовольча безпека держави, стійкість аграрного сектору та соціально-економічний розвиток регіонів.

Україна має значний потенціал зрошуваного й осушуваного землеробства. Водночас наявна водогосподарська та меліоративна інфраструктура використовується неповною мірою. Значна частина державних зрошувальних систем не функціонує, рівень оновлення основних засобів залишається низьким, а фактично політі площі становлять лише незначну частину земель, що обліковуються як зрошувані. Додатковим викликом стала втрата Каховського водосховища у 2023 році, яка істотно погіршила водозабезпечення південних регіонів та зумовила необхідність перегляду стратегічних підходів до розвитку галузі.

Упродовж останніх років державою визначено низку стратегічних цілей щодо відновлення, модернізації та розвитку зрошувальних і осушувальних систем: завершення інституційної реформи, залучення інвестицій, модернізація насосних станцій і меліоративних мереж, скорочення енергоспоживання та втрат води, збільшення площ зрошення, активне залучення водокористувачів до управління інфраструктурою.

Водночас реалізація визначених державою завдань відбувається в умовах обмеженого фінансування, високої енергоємності подачі води, зношеності основних засобів і незавершеного розмежування повноважень між органами виконавчої влади. Процес передачі об'єктів державної меліоративної інфраструктури від Держводагентства до Держрибагентства, розпочатий у 2022 році, на кінець 2025 року не завершений. Це ускладнює управління державним майном, планування видатків, передачу об'єктів організаціям водокористувачів.

Окремою проблемою є те, що стратегічне та бюджетне планування не завжди ґрунтується на повній, достовірній та актуальній інформації про фактичний технічний стан меліоративних систем і реальну потребу регіонів у зрошенні та водорегулюванні. Деякі стратегічні документи не містять достатніх кількісних індикаторів, необхідних для об'єктивного оцінювання прогресу та результативності державної політики. За таких умов зростають ризики розпорошення ресурсів, затягування модернізації інфраструктури та недосягнення очікуваного економічного, екологічного і соціального ефекту. Саме ці обставини стали підставою для проведення Рахунковою палатою аудиту діяльності (ефективності) на тему «Експлуатація державних водогосподарських об'єктів комплексного призначення та міжгосподарських зрошувальних і осушувальних систем».

Висловлюю вдячність об'єктам контролю за співпрацю, надання інформації та участь в обговоренні результатів аудиту, а також усім фахівцям, які долучилися до підготовки цього звіту. Окрема подяка експертам проєкту Європейського Союзу «Зміцнення потенціалу зовнішнього аудиту відповідно до міжнародних стандартів в Україні» (EU4PFM) за методологічний супровід аудиту.

Відновлення спроможності державного водогосподарсько-меліоративного комплексу є не лише галузевим завданням. Це важлива передумова адаптації сільського господарства до зміни клімату, підвищення врожайності, відновлення територій, постраждалих унаслідок військової агресії, та зміцнення продовольчої безпеки України.

Заступник Голови Рахункової палати

Сергій КЛЮЧКА

СЕД АСКОД, РАХУНКОВА ПАЛАТА
03-40/20-4 від 29.07.2026 12:44
Сертифікат 3FAA9288358EC00304000000C25538062D66E700
Підписувач Ключка Сергій Сергійович
Дійсний з 15.08.2025 0:00:00 по 14.08.2027 23:59:59

Аудит діяльності (ефективності) «Експлуатація державних водогосподарських об'єктів комплексного призначення та міжгосподарських зрошувальних і осушувальних систем»

ЗМІСТ

1. РЕЗЮМЕ ДЛЯ КЕРІВНИЦТВА.....	4
2. ВСТУП.....	7
3. РЕЗУЛЬТАТИ АУДИТУ	12
3.1. ПОТЕНЦІАЛ ЗРОШЕННЯ ЗАЛИШАЄТЬСЯ ЗНАЧНОЮ МІРОЮ НЕРЕАЛІЗОВАНИМ, ТОДІ ЯК ОСУШУВАЛЬНІ СИСТЕМИ ЗАГАЛОМ ПРОДОВЖУЮТЬ ФУНКЦІОНУВАТИ.....	12
3.2. ТЕХНІЧНЕ ЗНОШЕННЯ ТА НЕПОВНИЙ ОБЛІК ВОДИ ОБМЕЖУЮТЬ НАДІЙНІСТЬ ЕКСПЛУАТАЦІЇ ЗРОШУВАЛЬНИХ СИСТЕМ	19
3.3. ВТРАТИ ВОДИ ТА ВИСОКА ВАРТІСТЬ ЗРОШЕННЯ ЗНИЖУЮТЬ ЕФЕКТИВНІСТЬ ЕКСПЛУАТАЦІЇ МЕЛІОРАТИВНОГО КОМПЛЕКСУ	23
3.4. ЗАХОДИ З ВІДНОВЛЕННЯ ТА МОДЕРНІЗАЦІЇ Є НЕДОСТАТНІМИ ДЛЯ ЗУПИНЕННЯ ПОГІРШЕННЯ СТАНУ МЕЛІОРАТИВНИХ СИСТЕМ	32
3.5. МЕХАНІЗМИ ДЕРЖАВНОЇ ПІДТРИМКИ ЩЕ НЕ ЗАБЕЗПЕЧУЮТЬ ОЧІКУВАНОГО ВПЛИВУ НА ВІДНОВЛЕННЯ ТА ОНОВЛЕННЯ ОБЛАДНАННЯ У СФЕРІ МЕЛІОРАЦІЇ..	37
3.6. НЕПОВНІ ДАНІ ТА НЕДОСТАТНЯ ПІДЗВІТНІСТЬ ОБМЕЖУЮТЬ УПРАВЛІНСЬКІ РІШЕННЯ У СФЕРІ МЕЛІОРАЦІЇ.....	49
4. ВИСНОВКИ.....	53
5. РЕКОМЕНДАЦІЇ.....	55
6. ІНФОРМАЦІЯ ПРО АУДИТ	57
7. ДОДАТКИ.....	59
8. СПИСОК СКОРОЧЕНЬ	69

1. РЕЗЮМЕ ДЛЯ КЕРІВНИЦТВА

Мета аудиту

Рахункова палата провела цей аудит діяльності (ефективності) для оцінки того, чи забезпечила діяльність органів виконавчої влади ефективну та результативну експлуатацію, відновлення і модернізацію меліоративних систем у 2024–2025 роках.

Узагальнений висновок

Аудитом встановлено, що державний водогосподарсько-меліоративний комплекс є лише частково результативним і частково ефективним. Україна, маючи значний меліоративний потенціал, належно його не використовує. Осушувальні системи загалом продовжують функціонувати, тоді як зрошувальні залишаються значною мірою невикористаними. Технічне зношення, неповний облік води, недостатнє капітальне відновлення та неналежна орієнтованість заходів підтримки на результат обмежували вплив зрошувальних систем на стійкість сільського господарства, адаптацію до зміни клімату та продовольчу безпеку (рис.1).

Рис. 1. Ключові результати аудиту – від цілей державної політики до фактичних результатів у сфері меліорації

Інфографіка узагальнює основну аудиторську історію: держава зберігає значний меліоративний потенціал, однак обмежене використання зрошення, технічне зношення, низька модернізація та обмеженість підтримки знижують вплив зрошувальних систем на стійкість сільського господарства та продовольчу безпеку.

Цей висновок підтверджується доказами, які наводяться у відповідних розділах цього Звіту.

Потенціал зрошення залишається значною мірою нереалізованим, тоді як осушувальні системи загалом продовжують функціонувати.

Аудитом встановлено неоднорідний результат ефективності. Дренажем та регулюванням водного режиму охоплено 98,4 відс. відповідної проєктної площі угідь на підконтрольній Україні території, що свідчить про виконання загалом основної функції осушувальної системи. Натомість фактичне зрошення у 2024–2025 роках охопило лише близько 14,4–14,8 відс. доступної проєктної площі. Це означає, що значна частина доступної державної зрошувальної інфраструктури не забезпечила запланованого ефекту для стійкості сільського господарства та продовольчої безпеки.

Технічне зношення обмежує надійність та ефективність експлуатації.

Значна частка зрошувальних систем є технічно несправною, багато активів зношені або експлуатуються понад нормативний строк. Неповний облік води також обмежує здійснення контролю за використанням води та її втратами. Без капітального ремонту та реконструкції система не може належно збільшувати площі зрошення або запобігати подальшому погіршенню стану державних активів.

Втрати води та великі витрати на зрошення 1 га угідь знижують ефективність.

Великі втрати води в окремих зрошувальних системах Держрибагентства та в сфері Держводагентства означають, що частина забраної води не доходить до користувачів як корисний результат послуги, хоча витрати на електроенергію та експлуатаційні витрати все одно здійснюються. Висока вартість зрошення одного гектара також свідчить про неефективне використання значних ресурсів для утримання систем, які надають послуги зі зрошення в обмеженому обсязі.

Заходи з відновлення та модернізації є недостатніми.

Капітальне відновлення було значно нижчим за потребу. Без урахування японської грантової підтримки покриття капітальних видатків становило лише 0,5 відс. у 2024 році та 0,4 відс. у 2025 році. Це означає, що зрошувальні системи експлуатуються без отримання інвестицій, необхідних для відновлення спроможності, зменшення зношеності та забезпечення довгострокового надійного використання.

Механізми державної підтримки мали обмежений ефект.

Механізм компенсації вартості зрошувального обладнання охопив лише малу частку фактичної потреби. Держава у цих роках забезпечила підтримку реконструйованих або новозбудованих меліоративних систем на менше половини запланованих площ. Це свідчить про недостатню адаптованість заходів державної підтримки до фактичних потреб, спроможностей отримувачів та очікуваного впливу.

Неповні дані та недостатня підзвітність обмежують управлінські рішення.

Незатвердження переліку державних меліоративних систем, ненадання повної інформації організаціями водокористувачів і несформованість систематизованих даних про фактичні потреби в обладнанні обмежують спроможність уповноважених органів визначати пріоритетність відновлення, консервації, передачі або заходів підтримки. Це створює ризик непрямування і так обмежених ресурсів до систем та в регіони, де вони могли б забезпечити найбільший ефект.

Напрямок рекомендацій

Рис. 2. Взаємозв'язок основних висновків аудиту, першопричин, рекомендацій та очікуваних результатів

2. ВСТУП

Зміна клімату істотно впливає на умови ведення сільського господарства в Україні.

Підвищення середньорічної температури, зростання частоти та тривалості посух, нерівномірність опадів і дефіцит вологозабезпечення посилюють залежність аграрного виробництва від штучного регулювання водного режиму ґрунтів. За таких умов зрошення та осушення земель набувають стратегічного значення для стабільності сільськогосподарського виробництва, продовольчої безпеки держави та соціально-економічного розвитку регіонів.

Використання зрошуваних земель дає змогу зменшити залежність урожайності від дефіциту вологи, покращити продуктивність сільськогосподарських культур та забезпечити більш передбачувані результати виробництва. Водночас в Україні рівень використання зрошуваних земель залишається низьким. У 2023 році їх частка у структурі посівних площ становила 2,0 відс., тоді як у країнах “Блакитного банану” (Австрія, Бельгія, Німеччина, Франція, Італія, Нідерланди) – від 3,8 відс. у Бельгії до 30,4 відс. в Італії (рис. 3).

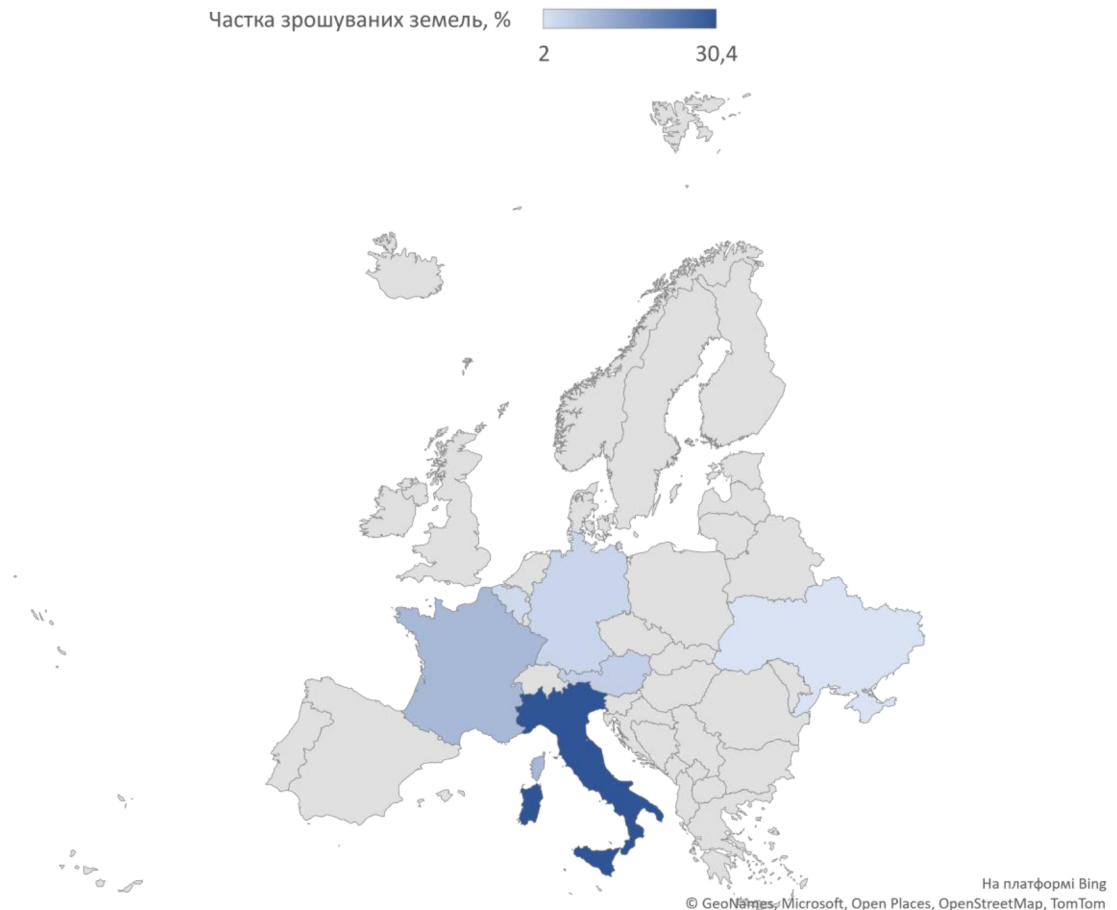

Рис. 3. Частка зрошуваних земель у структурі сільськогосподарських угідь у 2023 році

У 2016–2023 роках у більшості порівнюваних європейських країн зрошувані або фактично політі площі збільшилися чи залишилися відносно стабільними. В Україні ж зрошувана площа скоротилася з 1 693,7 до 642,5 тис. га, або на 62 відс. (рис. 4), фактично політі землі – з 467,7 до 136,0 тис. га, або на 71 відсоток (рис. 5).

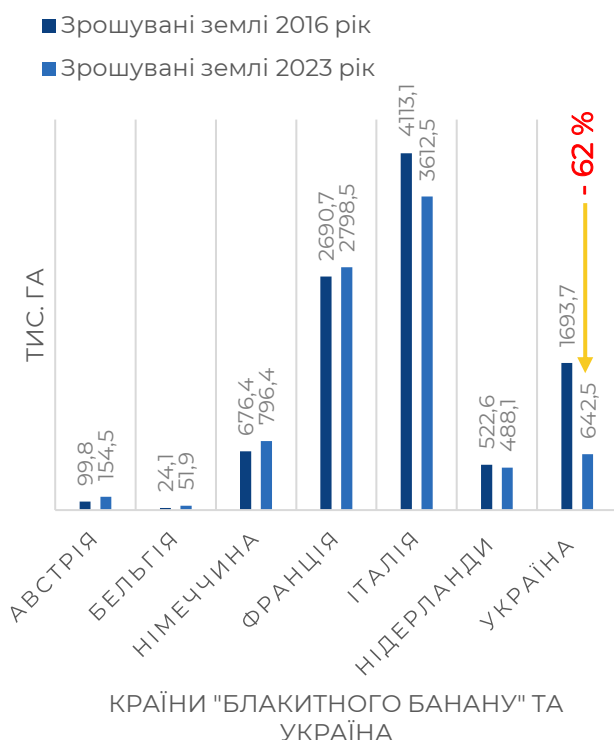

Рис.4. Динаміка зміни площ зрошуваних земель у країнах «Блакитного банану» та Україні

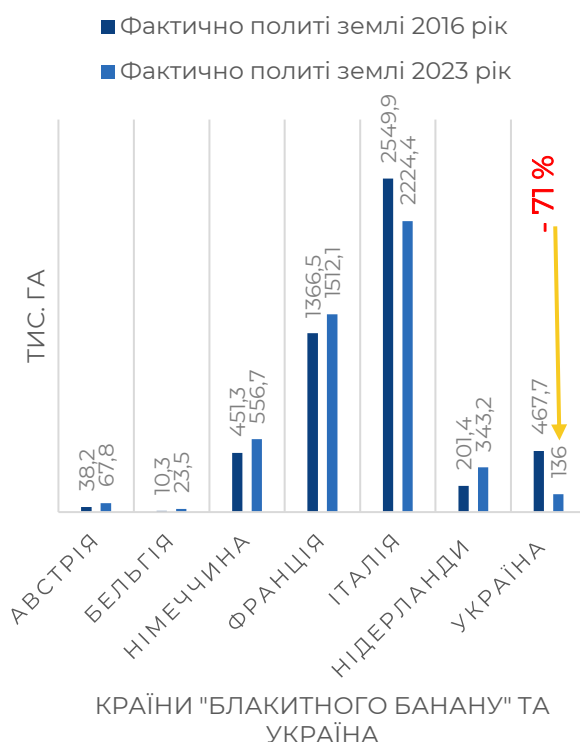

Рис. 5. Динаміка зміни фактично політих земель у країнах «Блакитного банану» та Україні

Частка фактично політих земель у загальній зрошуваній площі України зменшилася з 27,6 відс. у 2016 році до 21,2 відс. у 2023 році та була найнижчою серед країн, що досліджувались. Для порівняння, у Нідерландах цей показник становив 70,3 відс., Німеччині – 69,9 відс., Італії – 61,6 відс., Франції – 54,0 відс., тобто Україна відстає приблизно вдвічі від країн з середніми показниками, а від лідерів списку – більш ніж утричі. Отже, проблема полягає не лише у скороченні площ, придатних для зрошення, а й низькій інтенсивності використання наявної меліоративної інфраструктури.

Скорочення потенціалу зрошення відбувається на тлі зростання дефіциту вологи. За оцінками Інституту водних проблем і меліорації¹, близько 18,65 млн га, або 60 відс. української ріллі, належать до площ із недостатнім вологозабезпеченням. Близько 3 млн га земель степових регіонів перебувають у зоні критичного дефіциту вологи, де у посушливі роки вегетація сільськогосподарських культур без штучної подачі води істотно ускладнюється або стає неможливою. Порівняно з 1961–1990 роками площа такої зони зросла вдвічі.

Результати прогнозування кліматичної ситуації на 2021–2030 роки² свідчать про подальше зростання потреби у зрошенні на більшості території України. Це збільшує

¹ В Україні все більше регіонів, де без зрошення агробізнес неможливий. Інститут водних проблем і меліорації НААН України. [Електронний ресурс] Доступний з: <https://surl.li/jakkxo>.

² Вченими Інституту кліматично орієнтованого сільського господарства НААН виконано короткострокове прогнозування з використанням авторегресійного аналізу, тобто моделі SARIMA, щодо подальшого розвитку посушливості клімату в Україні. Прогнозування виконане на період 2021–2030 рр. на основі даних 1991–2020 рр. з автоматичним визначенням сезонності і вказує на значні коливання у кліматичній ситуації за різними областями країни. Картограми потреб у зрошенні свідчать про зростання потреб у штучній подачі води культурним рослинам на більшості території країни.

значення меліоративної інфраструктури як одного з ключових інструментів адаптації сільського господарства до кліматичних змін (рис. 6).

Рис. 6. Прогнозована потреба в зрошенні за областями України для прогнозного періоду на 2021–2030 роки³.

Проблема набуває особливої актуальності з огляду на стан продовольчої безпеки України. За Глобальним індексом продовольчої безпеки Україна⁴ посідала 71 місце серед 113 країн, показники наявності продовольства, стійкості й адаптації сільськогосподарського виробництва до кліматичних ризиків були найнижчими порівняно з іншими країнами. Повномасштабна військова агресія Російської Федерації поглибила ці ризики внаслідок втрати і пошкодження виробничих потужностей, порушення логістичних ланцюгів та обмеження доступу до земельних і водних ресурсів.

Втрата Каховського водосховища у 2023 році істотно погіршила водозабезпечення південних регіонів України та призвела до втрати джерела водопостачання для значної частини зрошувальних систем, що, відповідно, потребує перегляду стратегічних орієнтирів, визначення нових джерел водозабезпечення, відновлення пошкодженої

³ Джерело. Грановська Л.М., Аверчев О. В., Лиховид П. В., Рой С. С. ВІДНОВЛЕННЯ ЗРОШЕННЯ ЯК УМОВА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОДОВОЛЬЧОЇ БЕЗПЕКИ. Таврійський науковий вісник № 140. [Електронний ресурс]. Доступний з: <https://surl.li/oqeljx>.

⁴ Global Food Security Index 2022: Exploring challenges and developing solutions for food security across 113 countries. Economist impact. Supported by CORTEVA agriscience. <https://impact.economist.com/sustainability/project/food-security-index>

інфраструктури та формування економічно й екологічно обґрунтованої моделі розвитку зрошення.

Державою сформовано стратегічну основу розвитку галузі: схвалено Стратегію зрошення та дренажу, Стратегію розвитку сільського господарства та сільських територій в Україні на період до 2030 року та Довгостроковий план розвитку іригаційного комплексу України до 2050 року. Цими документами визначено завдання з відновлення і модернізації меліоративної інфраструктури, залучення інвестицій, зменшення енергоспоживання та втрат води, збільшення площ зрошення, завершення інституційної реформи та залучення водокористувачів до управління меліоративними системами.

Підставою для проведення аудиту діяльності (ефективності) на тему «Експлуатація державних водогосподарських об'єктів комплексного призначення та міжгосподарських зрошувальних і осушувальних систем» стала необхідність оцінити, наскільки чинна система управління забезпечує належне функціонування, відновлення та модернізацію меліоративної інфраструктури, досягнення визначених державою стратегічних цілей і ефективне використання бюджетних ресурсів.

Вибір теми аудиту зумовлений високою суспільною та економічною значущістю меліорації, погіршенням кліматичних умов, істотним скороченням площ зрошення, низьким рівнем використання наявних систем, руйнуванням і пошкодженням інфраструктури внаслідок військової агресії, а також необхідністю забезпечення стійкості аграрного сектору та продовольчої безпеки держави.

Предметом аудиту є діяльність органів виконавчої влади, спрямована на відновлення, експлуатацію та модернізацію меліоративних систем.

Формування та реалізацію державної політики у сфері меліорації земель та експлуатації державних водогосподарських об'єктів комплексного призначення, міжгосподарських зрошувальних і осушувальних систем здійснювали до липня 2025 року – Мінагрополітики⁵, а з липня 2025 року – Мінекономіки⁶.

У межах аудиту досліджено стан стратегічного і нормативно-правового забезпечення державної політики у сфері меліорації, результативність управлінських рішень щодо експлуатації, відновлення та модернізації меліоративних систем, планування та використання бюджетних коштів, технічний стан і рівень використання державної інфраструктури, перебіг інституційної реформи, передачу об'єктів організаціям водокористувачів, а також систему планування, моніторингу та оцінювання досягнутих результатів.

На етапі попереднього дослідження визначено ключові ризики, пов'язані з подальшим скороченням площ фактичного зрошення та осушення, низьким рівнем завантаження меліоративних систем, незадовільним технічним станом окремих об'єктів, недостатнім оновленням основних засобів, високими витратами електричної енергії та неефективними витратами води.

Також встановлено ризики, пов'язані з незавершеністю інституційної реформи, нечітким розподілом відповідальності за управління об'єктами державної

⁵ Ліквідоване згідно з постановою Кабінету Міністрів України від 21 липня 2025 року № 903 «Деякі питання Міністерства економіки, довкілля та сільського господарства». Рішення про ліквідацію Міністерства аграрної політики та продовольства України відмінене згідно з постановою Кабінету Міністрів України від 17 липня 2026 року № 963 «Деякі питання оптимізації системи центральних органів виконавчої влади».

⁶ Перейменоване на Міністерство економіки та довкілля України згідно з постановою Кабінету Міністрів України від 17 липня 2026 року № 963 «Деякі питання оптимізації системи центральних органів виконавчої влади».

меліоративної інфраструктури, недостатнім фінансуванням її відновлення і модернізації та обмеженими можливостями організацій водокористувачів.

Окремої уваги потребують ризики необґрунтованого визначення пріоритетів та розподілу бюджетних ресурсів внаслідок неволодіння повною інформацією про фактичний технічний стан систем, реальну потребу регіонів у зрошенні, економічну доцільність відновлення окремих об'єктів і прогнозований ефект від реалізації інвестиційних проєктів.

Сукупність цих проблем може призвести до недосягнення стратегічних цілей у сфері меліорації, подальшої втрати державного майна, зростання вартості подачі води, скорочення площ сільськогосподарських земель зі стабільним водозабезпеченням та посилення ризиків для продовольчої безпеки України.

Результати аудиту мають сприяти підвищенню ефективності державної політики у сфері меліорації, удосконаленню стратегічного і бюджетного планування, завершенню інституційної реформи, поліпшенню управління державною інфраструктурою та створенню передумов для її відновлення, модернізації і сталого використання.

СЕД АСКОД, РАХУНКОВА ПАЛАТА

03-40/20-4 від 29.07.2026 12:44

Сертифікат 3FAA9288358EC00304000000C25538002D66E700

Підписувач Ключка Сергій Сергійович

Дійсний з 15.08.2025 0:00:00 по 14.08.2027 23:59:59

Аудит діяльності (ефективності) «Експлуатація державних водогосподарських об'єктів комплексного призначення та міжгосподарських зрошувальних і осушувальних систем»

3. РЕЗУЛЬТАТИ АУДИТУ

3.1. ПОТЕНЦІАЛ ЗРОШЕННЯ ЗАЛИШАЄТЬСЯ ЗНАЧНОЮ МІРОЮ НЕРЕАЛІЗОВАНИМ, ТОДІ ЯК ОСУШУВАЛЬНІ СИСТЕМИ ЗАГАЛОМ ПРОДОВЖУЮТЬ ФУНКЦІОНУВАТИ

Проблема

Незавершення інвентаризації та паспортизації меліоративної інфраструктури, неволодіння достовірною інформацією про фактичну потребу у зрошенні й водорегулюванні, а також значна зношеність систем і недостатні темпи їх оновлення обмежують можливості ефективного управління та використання державних активів. Наслідком є використання меліорованих земель неповною мірою, зниження їх продуктивності та ризик недосягнення стратегічних цілей у сфері розвитку зрошення й осушення.

Висновки

Держава має значну зрошувальну інфраструктуру, однак цей потенціал не забезпечує належного використання зрошення. Осушувальні системи загалом функціонують, але потребують подальшого прийняття управлінських рішень та підтримання в належному стані.

Рис. 7. Як потенціал зрошення звужується до обмеженого фактичного впливу

Аудитом встановлено неоднорідний результат ефективності. Осушувальні системи загалом продовжували виконувати основну функцію, охоплюючи 98,4 відс. проєктної площі на підконтрольній Україні території. Водночас зрошувальні системи значною мірою залишалися невикористаними: фактичне зрошення у 2024–2025 роках охопило лише близько 14,4–14,8 відс. доступної проєктної площі (рис. 7). Отже, основна проблема результативності полягає у слабкому перетворенні державної зрошувальної інфраструктури на фактичну послугу зі зрошення та забезпечення належного впливу (рис. 8).

Рис. 8. Зрошення та дренаж: незбалансована ефективність

Низький попит з боку водокористувачів слід аналізувати не лише як зовнішній чинник, а й як управлінський сигнал, адже зазначене може свідчити про високу вартість зрошення, технічну ненадійність систем, слабкі економічні стимули та недостатню комунікацію із сільськогосподарськими товаровиробниками. Без належного аналізу органи виконавчої влади не можуть визначити, які системи слід відновлювати, консервувати, передавати або визначати пріоритетними для інвестування.

Результати аудиту

Використання потенціалу зрошувальних систем

Фактичні площі поливу не відповідали наявному потенціалу державних зрошувальних систем, доступності водних ресурсів та підтвердженій потребі водокористувачів. Обмеження у використанні систем належно не узагальнені та не враховані під час ухвалення управлінських рішень, а вжиті заходи не забезпечили суттєвого збільшення площ фактичного зрошення.

Внаслідок тимчасової окупації та ведення бойових дій значна **частина цього потенціалу є** недоступною для використання:

- **78 систем** проектною площею 1 061,1 тис. га, або **55,3 відс.** загальної площі, розташовані на тимчасово окупованих територіях;
- **39 систем** площею 64,4 тис. га, або **3,4 відс.**, розташовані в районах ведення бойових дій та не могли експлуатуватися;

Отже, внаслідок військової агресії Російської Федерації для використання недоступно 1 125,5 тис. га, або 58,7 відс. загальної **проектної площі державних зрошувальних систем** (рис. 9. та додаток 2 до Звіту).

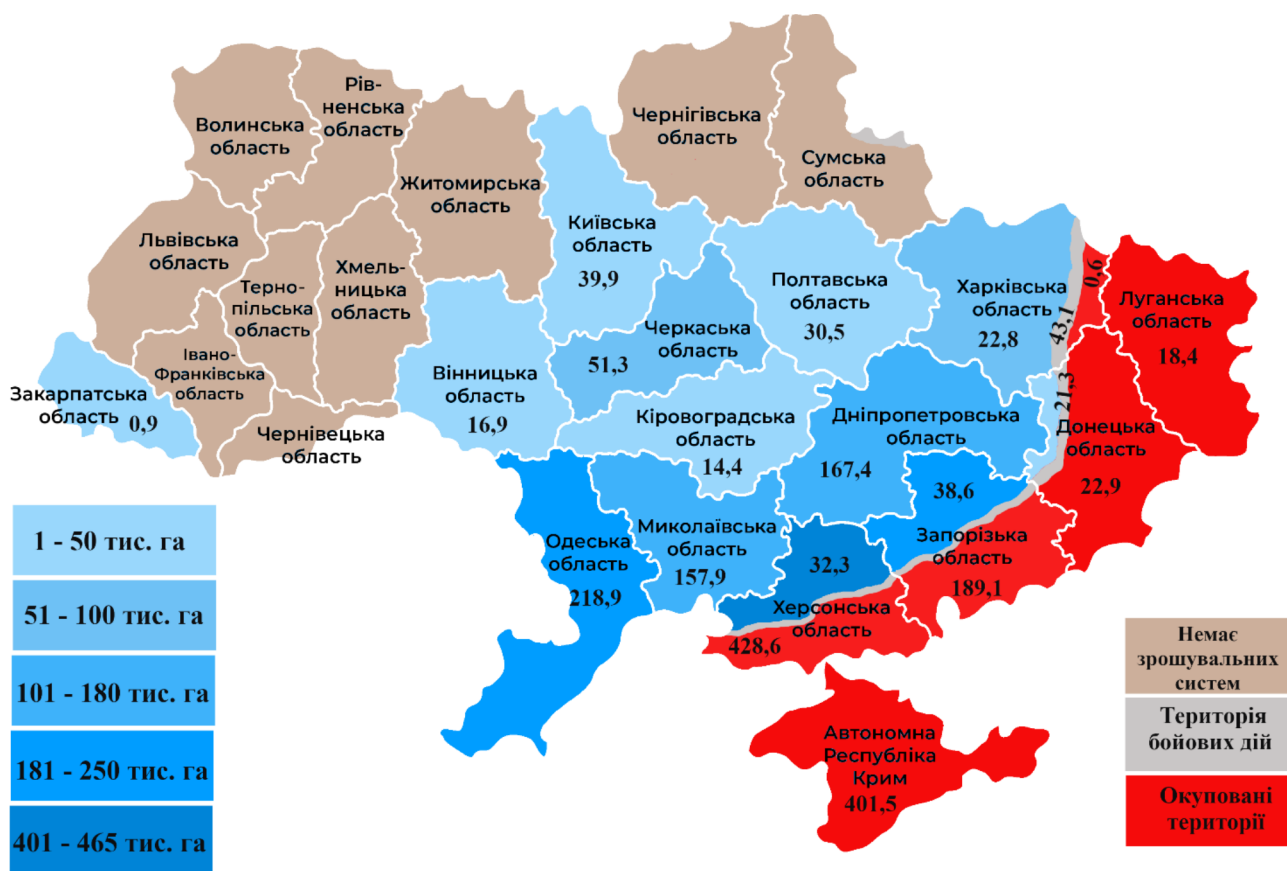

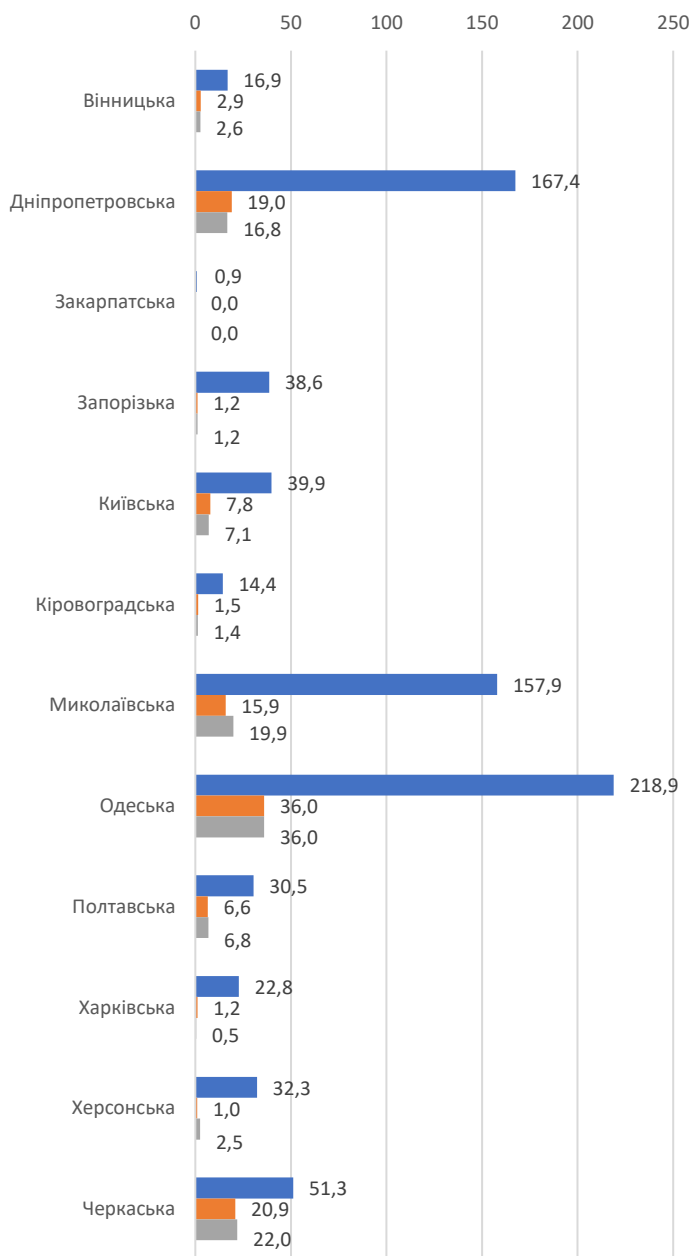
Рис. 9. Площі зрошувальних систем України в розрізі областей

Довідково. Карта України з площами зрошувальних систем створена з метою візуалізації даних. Окуповані території позначені орієнтовно, ці дані можуть відрізнятися від офіційних.

Водночас і потенціал систем, що залишилися на підконтрольній Україні території, використовувався незначною мірою. У 2024 році фактично полито 114,0 тис. га, або 14,4 відс. їх проєктної площі, у 2025 році – 116,8 тис. га, або 14,8 відс. (додаток 3 до Звіту).

Таким чином, у 2024 році неополитими залишалися 678,3 тис. га, або **85,7 відс.** проєктної площі систем на підконтрольній території, у 2025 році – 675,0 тис. га, або 85,3 відсотка.

■ Площа зрошувальних систем на території підконтрольній Україні, тис. га

■ Фактично зрошено, тис. га 2024 рік

■ Фактично зрошено, тис. га 2025 рік

Рис. 10. Площі державних зрошувальних систем на території, підконтрольній Україні, та фактичне їх зрошення у 2024 та 2025 роках

Найвищий рівень використання проєктного потенціалу зафіксовано у Черкаській області, однак навіть там у 2024 році фактично полито лише 20,9 тис. га, або 40,7 відс. проєктної площі, у 2025 році – 22,0 тис. га, або 42,9 відс. (рис. 10). Як наслідок, у жодній області рівень використання зрошувальних систем не досяг установленого аудитором орієнтира в 70–80 відс. доступної потужності, за якого критерій міг би вважатися досягнутим.

Слід зазначити, що функції меліорації земель та експлуатації державних водогосподарських об'єктів комплексного призначення, міжгосподарських зрошувальних і осушувальних систем в 2021 році передані зі сфери управління Держводагентства до сфери управління Держрибагентства⁷ шляхом розподілу окремих повноважень у сфері меліорації. Відповідно, з серпня 2022 року розпочато процес передачі меліоративних систем зі сфери управління Держводагентства до сфери управління Держрибагентства⁸.

Станом на 31.12.2025 з 253 зрошувальних систем, що знаходилися на підконтрольній Україні території, до сфери управління Держрибагентства передано лише 99 систем, або 39,1 відсотка.

Аудитором встановлено, згідно з постановою Кабінету Міністрів України від 24 травня 2021 року внесено зміни до положень про Держрибагентство та Держводагентство⁹, відповідно до яких функцію меліорації земель та експлуатації державних водогосподарських об'єктів комплексного призначення, міжгосподарських зрошувальних і осушувальних систем

⁷ Постанова № 539.

⁸ Розпорядження № 714.

⁹ Закон № 1389 та постанова Кабінету Міністрів України від 20 серпня 2014 року №393 "Про затвердження Положення про Державне агентство водних ресурсів України"

передано від Держводагентства до Держрибагентства. При цьому процес передачі меліоративних систем розпочато лише у 2022 році і станом на 31.12.2025 не завершено. Держводагентство у 2024–2025 роках продовжувало виконувати функцію управління об'єктами інженерної інфраструктури меліоративних систем, хоча ці повноваження були вже передані Держрибагентству. Так, у 2024–2025 роках **основний обсяг поливу сільськогосподарських земель забезпечували державні зрошувальні системи**, що перебували на балансі та у сфері управління **Держводагентства**: у 2024 році ними полито 76,6 тис. га, або 67,3 відс. загальної фактично политої площі, у 2025 році — 78,1 тис. га, або 66,9 відсотка. Натомість системами, що належали до сфери управління Держрибагентства, полито відповідно 37,3 тис. га, або 32,7 відс., та 38,7 тис. га, або 33,1 відсотка. Отже, упродовж цих років близько двох третин фактичного поливу забезпечувалося інфраструктурою, яка залишалася у сфері управління Держводагентства.

Основні причини невикористання проєктного потенціалу зрошувальних систем

Невикористання потенціалу систем спричинене як обмеженим попитом водокористувачів, так і технічними та ресурсними чинниками. При цьому майже 40 відс. неполивих площ у кожному році припадало на системи, використання яких було неможливим через їх несправність або відсутність водного джерела.

Результати аналізу засвідчили такі основні причини неполиву земель у 2024–2025 роках:

- ненадання водокористувачами заявок – 46 та 49 відс. неполивих площ у 2024 та 2025 роках відповідно;
- несправність зрошувальних мереж і споруд – 26,0 відс.;
- відсутність джерела зрошення – 15 відс. (рис.11 та 12).

Рис 11. Основні причини невикористання проєктних потужностей зрошувальних систем у 2024 році

Рис 12. Основні причини невикористання проєктних потужностей зрошувальних систем у 2025 році

Станом на кінець 2025 року з 791,8 тис. га проєктної площі систем на підконтрольній території технічно можливим було зрошення лише **515,4 тис. га**, або 65,1 відс. (додаток 4 до Звіту). Решта площ не могла використовуватися через:

- технічну несправність систем – 173,1 тис. га;
- відсутність джерела зрошення – 103,3 тис. гектарів.

Водночас навіть із технічно доступних для зрошення 515,4 тис. га, у 2025 році фактично полито лише 116,8 тис. га, або 22,7 відс. (додатки 3 та 4 до Звіту). Це майже утричі нижче мінімального рівня 70 відс., визначеного умовами оцінки суттєвості.

Найбільша частка технічно справних систем, забезпечених джерелами зрошення, в Миколаївській області – 87,0 відс. та Вінницькій – 79,9 відс., найнижча – Київській, де технічно можливим було зрошення лише 36,8 відс. проєктної площі, та Полтавській – 39,0 відсотка. Єдина зрошувальна система Закарпатської області площею 0,9 тис. га є технічно несправною та не використовується з 2005 року.

Особливо складною є ситуація в Одеській області, де через відсутність придатного джерела води не могли експлуатуватися системи площею 63,0 тис. га, або 28,8 відс. проєктної площі області. Зокрема, експлуатацію Дунай-Дністровської зрошувальної системи припинено у 2005 році через хлоридно-натрієвий склад води озера Сасик, що негативно впливає на родючість ґрунтів та спричиняє їх деградацію. Її відновлення потребує подачі дунайської води в обхід озера, реконструкції внутрішньогосподарських мереж і придбання нової дощувальної техніки. Розрахований у цінах 2005 року орієнтовний обсяг інвестицій становив близько 2 млрд грн і потребує актуалізації.

Використання потенціалу осушувальних систем

Хоча осушувальні системи загалом виконували основну функцію на загальнодержавному рівні, залишкові неосушені площі та недостатньо пояснені посадовими особами Держрибагентства причини невикористання окремих систем потребують цільових управлінських рішень.

За результатами узагальнення даних водогосподарських організацій, басейнових управлінь водних ресурсів, регіональних офісів водних ресурсів Держводагентства, управлінь водного господарства, Держрибагентства та державної установи «Українські гідромеліоративні системи» встановлено, що **на балансах** цих органів та установ **обліковуються 1 320 осушувальних систем загальною проєктною площею 2 677,6 тис. гектарів** (додаток 5 до Звіту).

Внаслідок військової агресії Російської Федерації частина систем недоступна для експлуатації:

- 2 системи площею 4,7 тис. га, або 0,2 відс. загальної проєктної площі, розташовані на тимчасово окупованій території;
- 21 система площею 24,3 тис. га, або 0,9 відс., перебуває в районах проведення бойових дій, доступ до яких неможливий.

Таким чином, **на підконтрольній Україні території розташовані 1 297 осушувальних систем загальною проєктною площею 2 648,7 тис. гектарів** (рис. 13).

Аудитом встановлено, що у 2024–2025 роках із 2 648,7 тис. га проєктної площі осушувальних систем на підконтрольній Україні території **водовідведення та регулювання водно-повітряного режиму здійснювалися на 2 606,6 тис. га, або 98,4 відс.** (додаток 6 до Звіту).

У Львівській, Рівненській, Черкаській та Сумській областях рівень використання становив від 89,6 до 97,8 відс., що також перевищувало встановлений аудитом орієнтир суттєвості.

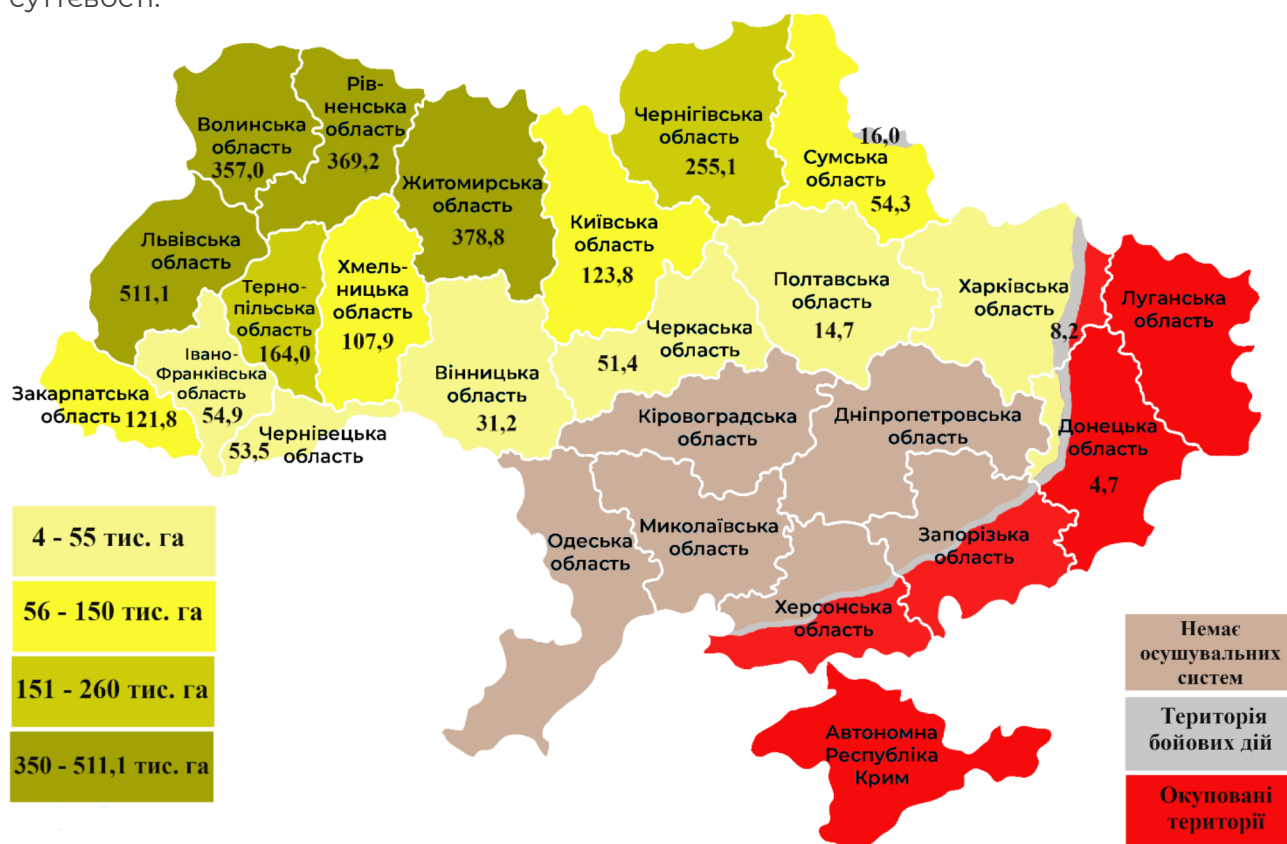

Рис. 13. Площі осушувальних систем України в розрізі областей

Довідково. Карта України з площами осушувальних систем створена з метою візуалізації даних. Окуповані території та території ведення бойових дій позначені орієнтовно, ці дані можуть відрізнитися від офіційних.

Власне технічна несправність зумовила фактичну втрату функціональних можливостей інфраструктури у Полтавській області. Низький рівень використання осушувальних систем створює для відповідних територій ризику несвоєчасного відведення надлишкових вод, порушення водно-повітряного режиму ґрунтів, перезволоження або підтоплення сільськогосподарських угідь та зниження їх продуктивності.

Отже, експлуатація осушувальних систем у більшості областей забезпечувала водорегулювання практично на всій доступній проєктній площі.

Технічна несправність систем – основна встановлена причина невикористання окремих площ

Неохопленими водорегулюванням у 2024–2025 роках залишалися 42,1 тис. га, або 1,6 відс. проєктної площі осушувальних систем на підконтрольній території, з них:

- 26,8 тис. га, або 63,7 відс., не використовувалися через технічну несправність осушувальних систем;
- 15,3 тис. га, або 36,3 відс., – з інших причин.

Аудитом ідентифіковано основну причину невикористання частини потенціалу – неналежний технічний стан інфраструктури. Несправність окремих систем унеможливлювала відведення надлишкових вод і регулювання водно-повітряного режиму на відповідних площах.

Водночас причини невикористання 15,3 тис. га належно не деталізовані Держводагентством та Держрибагентством. Без повної інвентаризації, паспортизації та функціонування централізованої інформаційної системи органи виконавчої влади не мали достатньої інформації для визначення частини площ, яка не потребувала водорегулювання через фактичні гідрологічні умови, та частини, яка не використовувалася через організаційні, технічні або ресурсні обмеження.

Це знижує обґрунтованість управлінських рішень щодо пріоритетності ремонтів і реконструкції, потреби у фінансуванні та доцільності подальшої експлуатації окремих систем. Стратегією зрошення та дренажу передбачено відновлення та модернізацію дренажних систем, однак повноцінне планування таких заходів потребує актуальних даних про стан і результативність використання кожного об'єкта.

3.2. ТЕХНІЧНЕ ЗНОШЕННЯ ТА НЕПОВНИЙ ОБЛІК ВОДИ ОБМЕЖУЮТЬ НАДІЙНІСТЬ ЕКСПЛУАТАЦІЇ ЗРОШУВАЛЬНИХ СИСТЕМ

Проблема

Високий рівень фізичного зносу основних засобів, наднормативна тривалість експлуатації значної частини зрошувальних систем, недостатні обсяги їх капітального ремонту, реконструкції та технічного переоснащення негативно впливають на надійність й ефективність функціонування державного водогосподарсько-меліоративного комплексу. Унаслідок цього зростають витрати електроенергії на забір і транспортування води, підвищується собівартість її подачі, збільшується потреба у видатках державного бюджету на утримання та аварійне відновлення об'єктів, а установи недоотримують доходи від надання послуг.

Незабезпечення системного оновлення та модернізації комплексу створює ризики подальшого погіршення технічного стану державного майна, збільшення кількості аварій, втрат водних та енергетичних ресурсів і неспроможності меліоративних систем забезпечувати потреби водокористувачів.

Висновки

Технічний стан меліоративної інфраструктури обмежує надійність експлуатації та подальше розширення зрошення. Технічно несправні системи, високий рівень зношеності, експлуатація понад нормативний строк, неповний облік води та нездійснення капітальних ремонтів знижують сталість водопостачання, послаблюють контроль за використанням і втратами води, підвищують ризик аварій та звужують можливість збільшення фактично зрошуваних площ.

У 2025 році із 253 зрошувальних систем, розташованих на підконтрольній Україні території, 115, або 45,5 відс., були технічно несправними чи не могли забезпечувати зрошення. У восьми областях частка таких систем перевищувала 50 відсотків. Крім того, 30 систем не могли використовуватися через відсутність джерел зрошення.

Середній рівень зносу державних зрошувальних систем становив 73 відс. у сфері управління Держводагентства та 74 відс. – Держрибагентства. На окремих об'єктах рівень зносу досягав 97–100 відс., що свідчить про фактичне вичерпання їхнього експлуатаційного ресурсу.

Значну частину зрошувальних систем введено в експлуатацію у 1970–1989 роках: окремі об'єкти експлуатуються від 37 до 56 років, зокрема понад типовий 40-річний строк корисного використання меліоративних мереж.

Водночас у 2024–2025 роках кошти із загального фонду державного бюджету на капітальний ремонт меліоративних систем не виділялися. Капітальні ремонти, реконструкція та технічне переоснащення фактично не здійснювалися, а виконання лише поточних ремонтів не забезпечувало відновлення експлуатаційних характеристик зношеної інфраструктури (рис. 14).

Рис. 14. Вплив технічного стану на надійність експлуатації меліоративних систем та стійкість сільського господарства

Неповний облік води послаблює не лише операційний контроль, а й впливає на ухвалення управлінських рішень. Без достовірного вимірювання органи виконавчої влади не можуть точно встановити обсяг забраної, поданої, втраченої або використаної води, порівняти ефективність систем, а також визначити пріоритетність систем для ремонту або заходи зі зменшення втрат.

На частині пунктів водозабору та водовиділу не встановлено засобів вимірювальної техніки. Як наслідок, облік води в окремих випадках здійснювався розрахунковим методом, зокрема за обсягами спожитої насосними станціями електроенергії, що не забезпечує належної достовірності визначення фактичних обсягів забору, подачі та втрат води.

Результати аудиту

Майже половина державних зрошувальних систем є технічно несправною

Наявність значної кількості несправних мереж і споруд обмежує можливість повноцінного використання державної меліоративної інфраструктури, знижує надійність водоподачі та підвищує ймовірність аварійних ситуацій.

Встановлено, що у 2025 році на підконтрольній Україні території обліковувалося 253 зрошувальні системи, з них 115, або 45,5 відс., були технічно несправними чи не могли здійснювати зрошення.

Найвища частка технічно несправних систем зафіксована у Закарпатській області – 100 відс., Херсонській – 88,9 відс., Полтавській – 81,8 відс., Київській – 78,6 відсотка. У Запорізькій, Черкаській, Кіровоградській та Вінницькій областях цей показник також перевищував 50 відсотків.

При цьому 30 зрошувальних систем не могли використовуватися через відсутність джерел зрошення. Найбільше таких систем обліковувалося в Одеській області – 12, Вінницькій та Запорізькій — по 5 систем.

Фактичний стан окремих об'єктів підтверджує системний характер проблеми. Так, у Білгород-Дністровському МУВГ несправними були 2 із 6 зрошувальних мереж та 50 із 105 зрошувальних споруд, Вознесенському – 8 із 12 зрошувальних мереж та 16 із 21 зрошувальної споруди. Протягом 2024–2025 років на об'єктах цього управління зафіксовано 12 поривів трубопроводів.

Високий рівень зносу свідчить про вичерпання експлуатаційного ресурсу об'єктів

Первісна вартість державних зрошувальних систем у сфері управління Держводагентства становила 9,8 млрд грн, сума нарахованого зносу – 7,1 млрд грн, або 73 відс., Держрибагентства – майже 3 млрд грн, рівень їх зносу – 74 відсотки (рис. 15).

На окремих об'єктах рівень зносу досяг критичних значень. Зокрема, у РОВР р. Рось – 97,4 відс., БУВР річок Пруту та Сирету і Деснянському БУВР – по 99,9 відсотка. У низці установ Одеської області знос становив від 65 до 84 відсотків.

Такі показники свідчать про **значне вичерпання експлуатаційного ресурсу державного майна та потребу у визначенні пріоритетних об'єктів для реконструкції, технічного переоснащення або заміни.**

Високий рівень зносу за даними бухгалтерського обліку не дає змоги повною мірою оцінити фактичний технічний стан кожного об'єкта, але у поєднанні з даними про кількість технічно несправних систем, тривалість їх експлуатації, аварії та нездійснення капітального ремонту **підтверджує системність проблеми.**

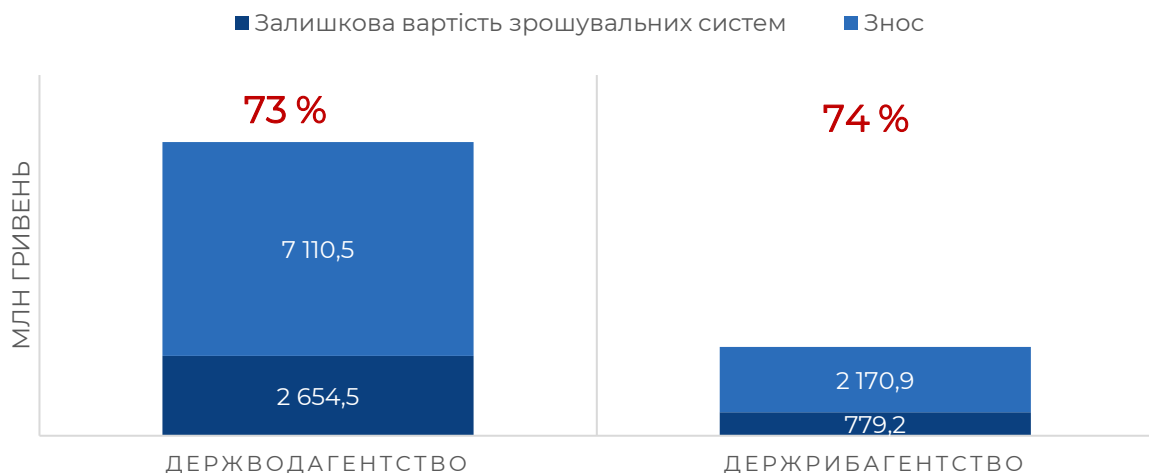

Рис. 15. Структура загальної первісної вартості зрошувальних систем та їх зносу

Значна частина інфраструктури експлуатується понад нормативні строки

Більшість зрошувальних систем введена в експлуатацію у 1970–1989 роках. Відповідно, тривалість їх використання на час здійснення аудиту становила від 37 до 56 років, в окремих випадках до 75 років (рис. 16).

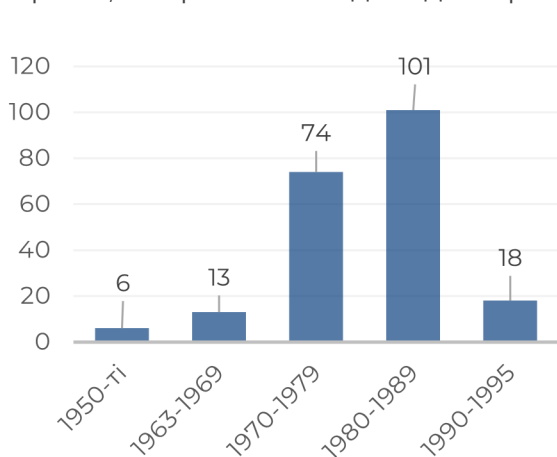

Рис. 16. Дані щодо кількості зрошувальних систем та років їх введення в експлуатацію

Типовий строк ¹⁰ корисного використання земляних, облицьованих і залізобетонних каналів, водозбірно-скидних та колекторно-дренажних мереж становить 40 років. Отже, значна частина об'єктів експлуатується на межі або понад типовий строк їх корисного використання.

Тривала експлуатація без належного технічного переоснащення **збільшує ризики** зростання кількості аварійних ситуацій, витрат на поточні ремонти та утримання об'єктів, втрат води під час транспортування через зношені канали, зниження надійності та безперебійності водозабезпечення сільськогосподарських товаровиробників, подальшої деградації або втрати інженерної інфраструктури.

За таких умов **підтримання працездатності об'єктів переважно шляхом поточного ремонту не усуває причин погіршення їх технічного стану та не забезпечує довгострокового відновлення експлуатаційної надійності.**

Капітальне відновлення та модернізація систем у 2024–2025 роках не здійснювалися

Нездійснення капітального відновлення в умовах високого рівня зносу і наднормативної тривалості експлуатації зумовлює подальше погіршення стану інфраструктури, збільшення кількості відмов обладнання та потребу в аварійних ремонтах.

За даними річних технічних звітів організацій, що належать до сфери управління Держводагентства та Держрибагентства, у 2024–2025 роках капітальні ремонти меліоративних систем не проводилися. Кошти державного бюджету на такі цілі не виділялися, капітальні видатки із загального фонду державного бюджету фактично не здійснювалися.

Організації подавали пропозиції щодо потреби у капітальному ремонті окремих об'єктів та обладнання, однак відповідного фінансування не отримували. Наприклад, Вільнянське МУВГ у 2024 році подавало пропозиції щодо капітального ремонту трансформаторів та електродвигунів загальною вартістю 470 тис. грн, 2025 році — трансформаторів і покрівлі адміністративної будівлі загальною вартістю 433,1 тис. гривень.

Водночас пропозиції щодо комплексної реконструкції та реставрації об'єктів не формувалися. Заходи з підтримання працездатності систем обмежувалися переважно поточними ремонтами.

¹⁰ Згідно із Типовими строками корисного використання основних засобів суб'єктів державного сектору (Додаток 1 до Методичних рекомендацій щодо облікової політики суб'єкта державного сектору, затверджених наказом Міністерства фінансів України від 23.01.2015 № 11)

Облік води на частині об'єктів не забезпечує належної достовірності

У 2024 році засоби вимірювальної техніки мали лише 46,4 відс. пунктів водозабору у сфері управління Держводагентства та 48,2 відс. – Держрибагентства. У 2025 році ці показники становили 48,6 та 39,2 відс. відповідно (рис. 17). Кращою, однак також неповною, була забезпеченість засобами вимірювання пунктів водовиділу водокористувачам: у сфері управління Держводагентства близько 80 відс., Держрибагентства – 59–60 відсотків (рис. 18).

Рис. 17. Загальні показники забезпеченості пунктів водозабору засобами вимірювання

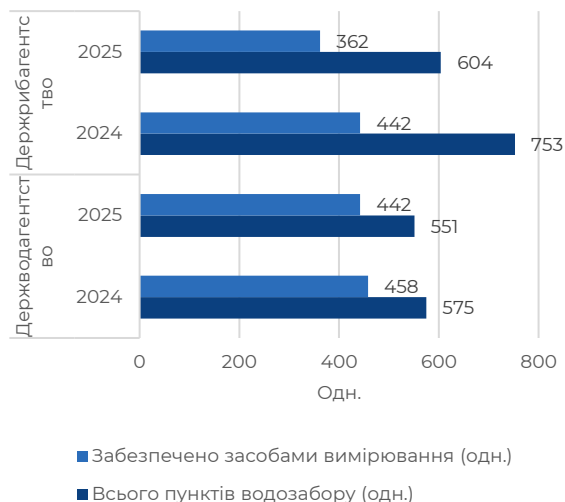

Рис. 18. Загальні показники забезпеченості пунктів водовиділу водокористувачам засобами вимірювання

Незабезпеченість засобами вимірювання частково пояснювалася невикористанням окремих систем, відсутністю джерел зрошення або заявок водокористувачів, наслідками тимчасової окупації та неможливістю технічного обслуговування приладів. Водночас на окремих функціонуючих об'єктах причина незабезпеченості – недостатнє фінансування.

Наприклад, станом на 01.01.2026 у Дністровському МУВГ 104 із 215 місць водовиділу не обладнані засобами вимірювання.

У Болградському – із 7 пунктів обліку води не обладнані засобами вимірювання 3, Вознесенському з 9 – 2 пункти.

Без прямих засобів вимірювання на окремих об'єктах Болградського та Вознесенського МУВГ облік води здійснювався розрахунковим методом за даними про споживання електроенергії насосними станціями.

Такий метод не відображає фактичних обсягів поданої води, не враховує технічного стану і фактичного коефіцієнта корисної дії насосного обладнання, а також втрат під час транспортування. Це створює ризики недостовірного визначення обсягів водозабору і водоподачі, невиявлення прихованих втрат та ухвалення необґрунтованих управлінських рішень.

3.3. ВТРАТИ ВОДИ ТА ВИСОКА ВАРТІСТЬ ЗРОШЕННЯ ЗНИЖУЮТЬ ЕФЕКТИВНІСТЬ ЕКСПЛУАТАЦІЇ МЕЛІОРАТИВНОГО КОМПЛЕКСУ

У цьому пункті оцінюється ефективність експлуатації меліоративного комплексу: чи перетворюються вода, електроенергія, робочий час персоналу та бюджетні ресурси на корисний результат послуги зі зрошення з прийнятними втратами та обґрунтованою вартістю зрошення 1 га угідь.

Проблема

Значні та нерівномірні технологічні витрати води під час її транспортування зрошувальними системами знижують ефективність експлуатації державного водогосподарсько-меліоративного комплексу.

Великі обсяги втрат води внаслідок фільтрації, випаровування, технологічних скидів, пошкоджень трубопроводів і незадовільного технічного стану каналів та споруд призводять до неефективного використання водних і енергетичних ресурсів.

Висновки

Втрати води безпосередньо впливають на ефективність використання ресурсів. Там, де втрати перевищують прийнятний орієнтир, частина забраної води не доходить до користувачів як корисний результат послуги, тоді як витрати на електроенергію, робочий час персоналу та експлуатаційні витрати здійснюються. Отже, великі втрати в окремих системах Держрибагентства та у сфері Держводагентства свідчать про неефективне використання водних, енергетичних і бюджетних ресурсів (рис. 19).

Рис. 19. Як втрати ресурсів зменшують корисність послуг та послаблюють ефективність

Загалом в організаціях, що належать до сфери управління Держрибагентства, частка технологічних витрат у загальному обсязі забору води становила 14,1 відс. у 2024 році та 14,3 відс. у 2025 році. Це не перевищувало визначений аудитом прийнятний рівень у 20 відсотків. Водночас середній показник не відображає критичної ситуації на окремих меліоративних системах. Частка технологічних витрат у Вільнянському МУВГ – близько 40 відс., Вознесенському – 65,5 відс. у 2024 році та 70,6 відс. у 2025 році, Болградському – у 2025 році зросла до 28,5 відсотка.

Сукупно показник не відображає повної проблеми ефективності. Хоча загальні втрати організацій сфери управління Держрибагентства залишалися нижчими за орієнтир, у кількох окремих меліоративних системах вони значно вищі. Відповідно,

управлінська увага має бути зосереджена не лише на середньому показникові, а й на меліоративних системах із високими втратами, де вжиття заходів зі зменшення втрат може забезпечити найбільший ефект.

В організаціях сфери управління Держводагентства технологічні витрати не є прийнятними щодо встановлених критеріїв (не більше 20 відс.): їх частка у загальному заборі води становила 27,2 відс. у 2024 році та 35,3 відс. у 2025 році. Технологічні витрати збільшилися з 56,1 млн куб. м у 2024 році до 88,6 млн куб. м у 2025 році, або майже на 60 відсотків.

Переважну частину технологічних витрат становили втрати на випаровування та фільтрацію: в організаціях, що належать до сфери управління Держрибагентства, – понад 80 відс. у 2024 році та близько 80 відс. у 2025 році, Держводагентства – 97–98 відсотків.

Найбільший вплив на загальні показники Держводагентства мали технологічні витрати на мережах Управління каналами річки Інгулець, де їх частка становила 34,2 відс. у 2024 році та 46,0 відс. у 2025 році. Без урахування показників цього управління середній рівень технологічних витрат в організаціях, що належать до сфери управління Держводагентства, становив би орієнтовно 15–16 відсотків.

Понаднормативні втрати води спричиняють прямі фінансові наслідки. Лише у Вознесенському МУВГ у 2024–2025 роках понаднормативні технологічні втрати води становили 865,1 тис. куб. м, на перекачування якої витрачено 2,7 млн грн з державного бюджету.

Експлуатація зрошувальних систем здійснювалася з істотним перевищенням запланованої вартості. У 2024 році фактичні середні витрати на зрошення 1 га перевищили плановий показник у всіх управліннях, які надавали відповідні послуги, а загалом по Держрибагентству були більш як удвічі вищими запланованих. У 2025 році перевищення зберігалося насамперед у Вознесенському та Вільнянському МУВГ.

Найбільш критичною є ситуація у Вознесенському МУВГ, де за умов використання лише 0,2–0,3 відс. наявних потужностей, значних втрат води та скорочення кількості водокористувачів фактичні витрати на зрошення 1 га за рахунок загального фонду державного бюджету у 2025 році становили 296 тис. гривень. Така модель експлуатації не є ефективною і потребує перегляду підходів до подальшого використання відповідних систем.

Критерій щодо неперевищення запланованих середніх витрат на осушення загалом досягнуто. Фактичні витрати на осушення 1 га у 2024 році на 1,6 відс., а у 2025 році – на 15,2 відс. нижчі за планові. Водночас значна різниця у вартості зрошення й осушення між окремими організаціями, а також незатвердження методики формування тарифів не забезпечують єдиного, прозорого та економічно обґрунтованого підходу до визначення вартості послуг.

Крім того, у 2024–2025 роках на оплату праці працівників шести організацій сфери управління Держрибагентства, меліоративні системи яких розташовані на тимчасово окупованих територіях і фактично не експлуатувалися, спрямовано 112,0 млн гривень. Такі видатки не забезпечували досягнення результатів, пов'язаних з експлуатацією меліоративних систем, що свідчить про потребу в ухваленні управлінських рішень щодо оптимізації мережі організацій, активів і бюджетних ресурсів.

Результати аудиту

Частка технологічних витрат у зрошувальних системах організацій, що належать до сфери управління як Держрибагентства, так і Держводагентства, є неоднорідною та коливається від 11 до 70 відс., що вказує на критичний стан зрошувальних мереж на

певних ділянках зрошувальних систем. Зазначене зумовлене недостовірністю даних щодо втрат води та їх аналізу, дефіцитом професійних кадрів, недостатністю експлуатаційних та будівельних заходів для зменшення цих втрат та загальним фізичним зносом зрошувальних мереж.

У сфері управління Держрибагентства загальний рівень технологічних витрат є прийнятним, однак в окремих системах критично високий

У 2024 році організаціями, що належать до сфери управління Держрибагентства, забрано з джерел зрошення 140,9 млн куб. м води, 2025 році – 167,7 млн куб. метрів. Фактична водоподача з точок водовиділу становила 109,3 млн куб. м та 132,4 млн куб. м відповідно. **Загальні технологічні витрати – 19,9 млн куб. м у 2024 році та 23,9 млн куб. м у 2025 році.**

Таким чином, частка технологічних витрат у загальному обсязі забору води становила 14,1 та 14,3 відс. відповідно і не перевищувала визначений аудитом орієнтовний прийнятний рівень у 20 відсотків (додаток 7 до Звіту). При цьому основна частина витрат – випаровування та фільтрація на державній мережі: 16,1 млн куб. м у 2024 році та 19,2 млн куб. м у 2025 році.

Організаціями, що належать до сфери управління Держрибагентства та здійснюють зрошення, обслуговується більше половини (55,4 відс.) меліоративних зрошувальних систем державної власності **відкритого типу**¹¹.

Одна з найбільших зрошувальних мереж, що обслуговує Кілійське МУВГ, належить до відкритого типу, однак має частку технологічних витрат у заборі води, що не перевищує 20 відс. і є прийнятною. Водночас, незважаючи на значну частку закритих зрошувальних мереж у Вільнянському та Вознесенському МУВГ, їх технологічні витрати у заборі води у 2-3 рази перевищують встановлений рівень:

- Вільнянському МУВГ – 40,1 відс. у 2024 році та 38,1 відс. у 2025 році, у структурі витрат частка випаровування та фільтрації становила майже 95 відсотків;
- Вознесенському – 65,5 відс. у 2024 році та 70,6 відс. у 2025 році, до 90 відс. цих витрат припадало на випаровування та фільтрацію;
- У Болградському МУВГ у 2025 році порівняно з попереднім роком технологічні витрати води збільшилися утричі, їх частка у загальному заборі води зросла з 12,9 до 28,5 відсотка.

Отже, прийнятний середній показник по Держрибагентству сформований за рахунок систем із відносно низьким рівнем витрат і не відображає суттєвих втрат на окремих ділянках меліоративної мережі.

У сфері управління Держводагентства технологічні витрати води перевищують прийнятний рівень і мають тенденцію до зростання

У 2024 році організаціями, що належать до сфери управління Держводагентства, забрано 206,3 млн куб. м води, 2025 році – 250,9 млн куб. метрів. Фактична водоподача з точок водовиділу становила 146,4 млн куб. м та 156,1 млн куб. метрів відповідно. **Загальні**

¹¹ За конструкцією або технічним виконанням зрошувальні системи поділяють на три типи: відкриті, закриті та комбіновані.

Відкриті складаються з відкритих земляних каналів або залізобетонних лотоків (порівняно недорогі в будівництві, але потребують великих експлуатаційних витрат).

Закриті – з напірних або безнапірних трубопроводів, що закладаються в землі, практично не мають експлуатаційних витрат води, не потребують відчуження земель.

У комбінованих системах великі магістральні і розподільні канали відкриті, менші елементи – закриті, основний тип при спорудженні великих зрошувальних систем.

технологічні витрати – 59,9 млн куб. м у 2024 році та 94,8 млн куб. м у 2025 році, тобто загальні технологічні витрати води збільшилися майже на 37 відс., а їх частка у загальному обсязі забору води становила 27,2 відс. у 2024 році та 35,3 відс. у 2025 році, що перевищувало визначений аудитом прийнятний рівень у 20 відсотків. Основна частина технологічних витрат – випаровування та фільтрація: 54,7 млн куб. м у 2024 році та 86,8 млн куб. м у 2025 році, або 97–98 відсотків їх загального обсягу (додаток 8 до Звіту).

Організаціями, що належать до сфери управління Держводагентства та здійснювали зрошення, обслуговуються переважно (69,0 відс.) меліоративні зрошувальні системи державної власності **закритого типу**.

Найвищі показники зафіксовані в мережах Управління каналами річки Інгулець – 34,2 відс. у 2024 році та 46,0 відс. у 2025 році. Це пов'язано, зокрема, зі значною протяжністю відкритої зрошувальної мережі та великою площею водного дзеркала. Водночас у БУВР середнього Дніпра та БУВР Південного Бугу технологічні витрати становили лише 0,5–1,5 відсотка. Така значна різниця свідчить про неоднорідність технічного стану та умов експлуатації систем, а також підходів до визначення і відображення втрат.

Переважна частина технологічних витрат пов'язана з випаровуванням та фільтрацією води

Технологічні витрати води у зрошувальних системах виникають під час заповнення мережі, випаровування з відкритої водної поверхні, фільтрації через дно і стінки каналів, технологічних скидів, промивання мереж, витоків через пошкоджені трубопроводи та несправні гідротехнічні споруди.

Основним джерелом втрат є фільтрація води у відкритих земляних каналах, насамперед у разі пошкодження або відсутності протифільтраційного облицювання. Додаткові втрати спричиняють тріщини, просідання, заростання каналів, несправність затворів, стиків лотків, трубопроводів та арматури.

В організаціях, що належать до сфери управління Держрибагентства, на випаровування та фільтрацію припадала основна частина технологічних витрат. Подібна ситуація і в організаціях сфери управління Держводагентства.

Наприклад, РОПВ у Миколаївській області транспортування води здійснювалося зрошувальними системами закритого типу, що знаходяться в зоні обслуговування Кам'янської, Ковалівської та Новоодеської експлуатаційних діляниць. **Частка технологічних витрат у загальному заборі – 30-50 відсотків.** Порівняно з 2024 роком забір та фактична подача води збільшилися удвічі, технологічні витрати води – на третину.

Висока частка випаровування та фільтрації свідчить не лише про об'єктивні особливості функціонування відкритих систем, а й про недостатність експлуатаційних та будівельних заходів із мінімізації втрат. До таких заходів належать очищення та технічний огляд каналів, своєчасне усунення тріщин і пошкоджень, ремонт протифільтраційного облицювання, перевірка закритих трубопроводів, відновлення гідротехнічної арматури, а також реконструкція відкритих систем із заміною каналів лотками або трубопроводами.

Понаднормові втрати води спричиняють прямі фінансові наслідки

Технологічні втрати води організацій, що належить до сфери управління як Держводагентства, так і Держрибагентства, з 2024 року зростають: до 98 відс. – це **витрати води на випаровування та фільтрацію**. До збільшення втрат призводять також неоптимальні режими роботи меліоративних систем через часто невелику кількість водоспоживачів (низьке завантаження системи).

За результатами аудиту Вознесенського МУВГ встановлено, що у 2024–2025 роках обсяг технологічних втрат води понад визначений аудитом 20 відс. рівень становив 8 65,1 тис. куб. метрів. У 2024 році понаднормативні втрати – 542,9 тис. куб. м, 2025 році – 322,2 тис. куб. метрів.

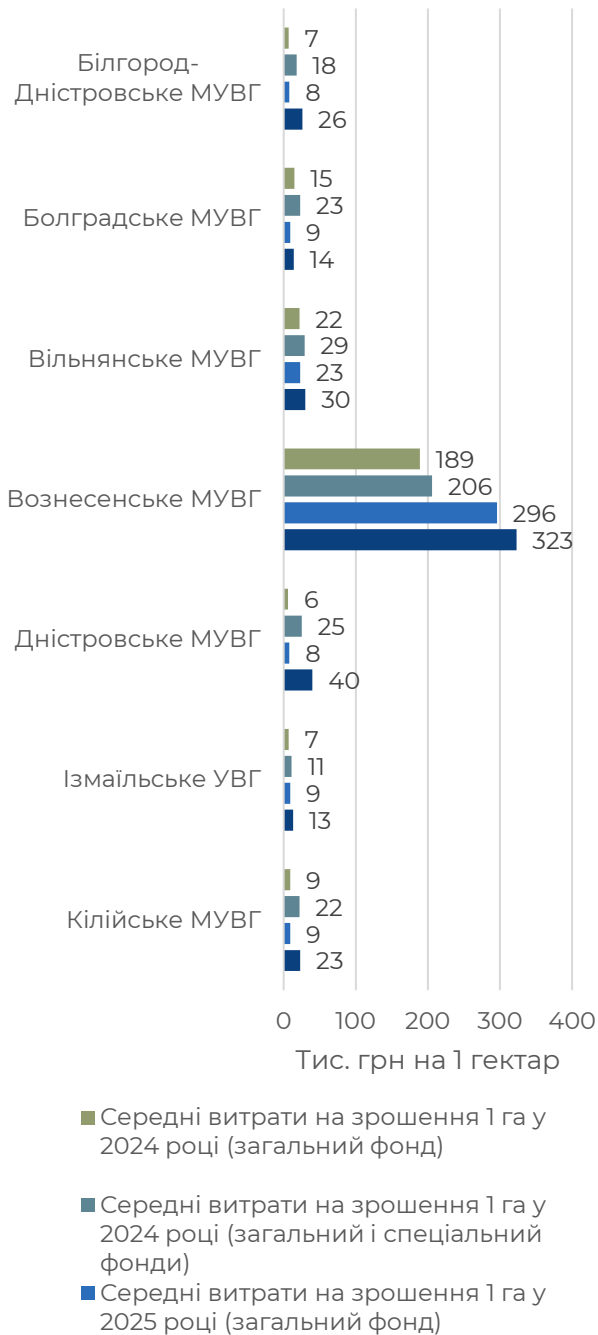

Рис. 20. Середні витрати на зрошення 1 га в установах Держрибагентства

управління Держрибагентства: зокрема, у 2025 році на 1 га від 11 тис. грн в Ізмаїльському УВГ до 323 тис. грн у Вознесенському МУВГ (рис. 20). Така різниця свідчить про неоднаковий технічний стан систем та рівень завантаження потужностей, відмінності у втратах води та недостатню уніфікованість підходів до формування вартості послуг.

Крім того, на забір і транспортування понаднормативних обсягів води витрачалася електроенергія, оплачена з державного бюджету. Неефективні бюджетні видатки на її оплату становили 2,7 млн грн: 1,8 млн грн – у 2024 році та 0,9 млн грн – у 2025 році.

Витрати на зрошення перевищили планові показники через зношеність систем, втрати води та низьке завантаження потужностей

Згідно з паспортами бюджетних програм за КПКВК 1207120 (2804120) середні витрати на зрошення 1 га у 2024 році мали становити 4 119,9 грн, у 2025 році – 8 107,8 гривні.

Встановлено, що фактичні витрати Держрибагентства на зрошення 1 га у 2024 році – 9 172,5 грн, що більш як удвічі перевищило плановий показник, у 2025 році – 10 033,7 грн, або на 24 відс. більше від запланованого рівня.

За інформацією Держрибагентства, при здійсненні розрахунку планового показника середньої вартості 1 га зрошення враховувалися лише видатки загального фонду державного бюджету. Такий підхід забезпечує сталість бази для порівняння, однак не відображає повної ресурсомісткості послуг, оскільки не враховує всіх джерел фінансування, які фактично використані на цю мету.

Як наслідок, планові та фактичні показники неповною мірою співставні, а при ухваленні управлінських рішень щодо економності експлуатації систем може використовуватися неповна інформація про реальні витрати.

Аудитом встановлено значну різницю у вартості зрошення між організаціями, що належать до сфери

державних водогосподарських об'єктів комплексного призначення та міжгосподарських зрошувальних і осушувальних систем»

Отже, критерій аудиту «середні витрати на зрошення 1 га не перевищують заплановані» не досягнений. У 2024 році всі управління водного господарства Держрибагентства, які здійснювали водопостачання для зрошення сільськогосподарських угідь, перевищили планові витрати більш як на 20 відсотків.

Зокрема, фактичні витрати Вознесенського МУВГ перевищили плановий рівень у 46 разів, Вільнянського – у 5, Болградського – майже у 4 рази, Кілійського – удвічі, Білгород-Дністровського МУВГ та Ізмаїльського УВГ – на 70,7 відс., Дністровського МУВГ – на 46,3 відсотка.

У 2025 році перевищення планових витрат більш як на 20 відс. зберігалося у Вознесенському та Вільнянському МУВГ. У Вільнянському МУВГ фактичні витрати на зрошення 1 га за рахунок загального фонду державного бюджету становили 23 тис. грн, що майже утричі перевищило плановий середній показник Держрибагентства.

Основними причинами перевищення планових витрат у Вознесенському та Вільнянському МУВГ є зношеність зрошувальних систем, значні втрати води та недостатня кількість споживачів послуг. У Вознесенському МУВГ втрати води становили 65,5 відс. у 2024 році та 70,6 відс. у 2025 році, у Вільнянському – 40,1 та 38,1 відс. відповідно. За таких умов фактична кількість споживачів не забезпечувала покриття понесених витрат.

Експлуатація зрошувальних систем Вознесенського МУВГ є економічно необґрунтованою

Найвища вартість зрошення встановлена у Вознесенському МУВГ: із 29,0 тис. га зрошуваних земель у зоні діяльності управління фактично поливалося лише 0,1 тис. га у 2024 році та 0,07 тис. га у 2025 році, що становило 0,3 і 0,2 відс. наявної потужності відповідно, одночасно кількість водокористувачів скоротилася з восьми до п'яти.

За таких умов значна частина постійних витрат системи розподілялася на мінімальну площу фактичного зрошення. Як наслідок, у 2025 році фактичні витрати на зрошення 1 га за рахунок загального фонду державного бюджету у Вознесенському МУВГ становили 296 тис. грн, що майже у 37 разів перевищило плановий середній показник Держрибагентства.

Подальша експлуатація таких систем без перегляду технічної, фінансової та організаційної моделі їх використання створює ризик неефективного використання бюджетних коштів і потребує прийняття Держрибагентством управлінських рішень щодо доцільності та формату подальшої експлуатації таких систем.

В організаціях, що належать до сфери управління Держводагентства, витрати на зрошення були нижчими, однак також суттєво різнилися між установами

Дослідження, проведене в організаціях, що належать до сфери управління Держводагентства, засвідчило: у 2024 році фактичні середні витрати на зрошення 1 га становили 4 623,7 грн, що майже вдвічі менше, ніж у системі Держрибагентства, у 2025 році – 6 253,2 грн, або на 40 відс. менше відповідного показника Держрибагентства.

Водночас у зв'язку з припиненням повноважень Держводагентства (з 12.08.2022) щодо реалізації державної політики у сфері гідротехнічної меліорації земель та експлуатації державних водогосподарських об'єктів комплексного призначення і міжгосподарських зрошувальних систем, планові показники середніх витрат на зрошення 1 га на 2024–2025 роки не визначалися. Це унеможливило оцінку досягнення планових показників у організаціях, що належать до сфери управління Держводагентства, та обмежує порівняння ефективності експлуатації зрошувальних систем між двома цими органами.

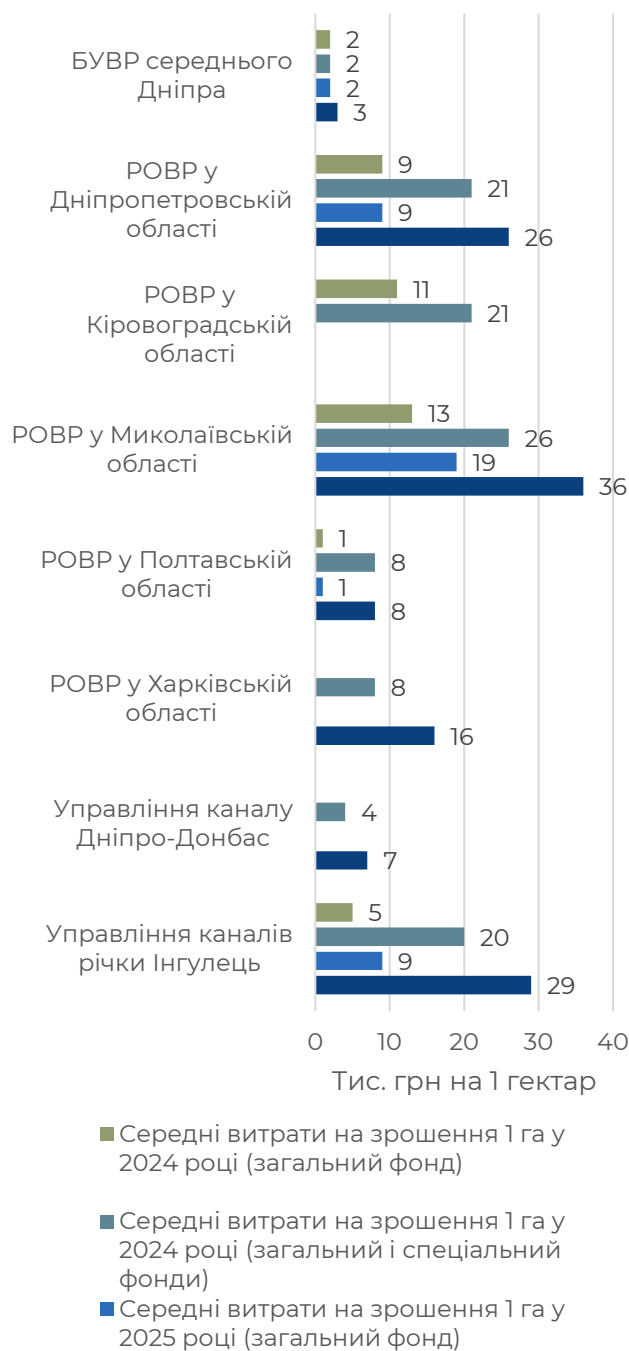

Рис. 21. Середні витрати на зрошення 1 га в установах Держводагентства

Подібно до організацій, що належать до сфери управління Держрибагентства, вартість зрошення в організаціях, що належать до сфери управління Держводагентства, також суттєво різнилася: у 2025 році на 1 га від 3 тис. грн в БУВР середнього Дніпра (2 тис. грн – загальний фонд державного бюджету та 1 тис. грн – спеціальний), до 36 тис. грн в РОВР у Миколаївській області (19 тис. грн – загальний фонд державного бюджету та 7 тис. грн – спеціальний) (рис. 21).

Отже, нижчий порівняно з Держрибагентством середній рівень витрат у Держводагентстві свідчить про відсутність єдиного економічно обґрунтованого підходу до формування вартості послуг. Значна різниця у цих показниках між органами виконавчої влади підтверджує наявність системної проблеми у частині неоднорідності витрат, різного технічного стану та рівня завантаження систем, а також потребу у запровадженні єдиної методики формування тарифів на послуги зрошення.

Видатки на організації, що належать до сфери управління Держрибагентства, системи яких розташовані на тимчасово окупованих територіях, не забезпечили експлуатаційного результату

У сфері управління Держрибагентства перебувають шість організацій, меліоративні системи яких розташовані на тимчасово окупованих територіях. Упродовж 2024–2025 років на оплату праці працівників цих установ спрямовано 112,0 млн грн, хоча роботи з експлуатації систем фактично не здійснювалися.

У період простою працівникам виплачувалося дві третини посадового окладу.

Отже, ці видатки не забезпечили досягнення результатів, пов'язаних з експлуатацією меліоративних систем.

Зазначене свідчить про потребу ухвалення Держрибагентством управлінських рішень щодо оптимізації мережі організацій, кадрових ресурсів і підходів до фінансування організацій, активи яких фактично не можуть використовуватися за призначенням.

Фактичні витрати на осушення загалом не перевищили планових показників, однак незатвердження методики визначення тарифів обмежує оцінку їх економності

Згідно з паспортами бюджетних програм за КПКВК 1207120 / 2804120 середні витрати на осушення 1 га у 2024 році мали становити 269,9 грн, 2025 році – 323,3 гривні.

Аудитом встановлено, що фактичні витрати Держрибагентства на осушення 1 га у 2024 році – 265,7 грн, що на 1,6 відс. менше планового показника. У 2025 році фактичні витрати – 274,2 грн, або на 15,2 відс. менше від запланованого рівня (рис. 22).

Оцінка досягнення критерію аудиту «середні витрати на осушення 1 га не перевищують заплановані» засвідчила, що загалом по Держрибагентству критерій досягнуто. Водночас на рівні окремих організацій у 2024 році спостерігалися відхилення: у Північному МУВГ середні витрати на осушення перевищили планові на 28,2 відс., тоді як у Південному МУВГ були на 28,2 відс. нижчими за план. Після об'єднання Південного МУВГ з Північним у 2025 році середні витрати на осушення в Північному МУВГ стали на 15,2 відс. меншими від планових.

Разом з тим у Держрибагентстві та організаціях, що належать до сфери його управління, не затверджені порядок визначення вартості відповідних послуг з осушення і методика формування тарифів. Вартість платної послуги визначається на підставі калькуляції та затверджується керівником Північного МУВГ.

До затвердження Держрибагентством єдиної методики зберігається ризик неоднакового підходу до розрахунку вартості послуг, обмеженої прозорості тарифоутворення та неповної оцінки економності експлуатації осушувальних систем.

Довідково. Мінекономіки розроблено проєкт наказу «Про затвердження Методики формування тарифу (ціни) на послуги оператора об'єктів інженерної інфраструктури меліоративних систем, що перебувають у державній власності», який надіслано на погодження до заінтересованих органів. Затвердження цієї Методики забезпечить єдиний підхід до формування тарифів (цін) на послуги у сфері меліорації та створить нормативне підґрунтя для визначення їх економічно обґрунтованої вартості.

В організаціях, що належать до сфери управління Держводагентства, витрати на осушення були нижчими, однак їх вартість також суттєво різнилася

Дослідження, проведене в організаціях, що належать до сфери управління Держводагентства, засвідчило, що фактичні середні витрати на осушення 1 га у 2024 році становили 175,2 грн, що на 34,1 відс. менше, ніж у системі Держрибагентства. У 2025 році такі витрати – 179,8 грн, або на 34,4 відс. менше відповідного показника Держрибагентства.

Водночас у зв'язку з припиненням повноважень Держводагентства (12.08.2022) щодо реалізації державної політики у сфері гідротехнічної меліорації земель та

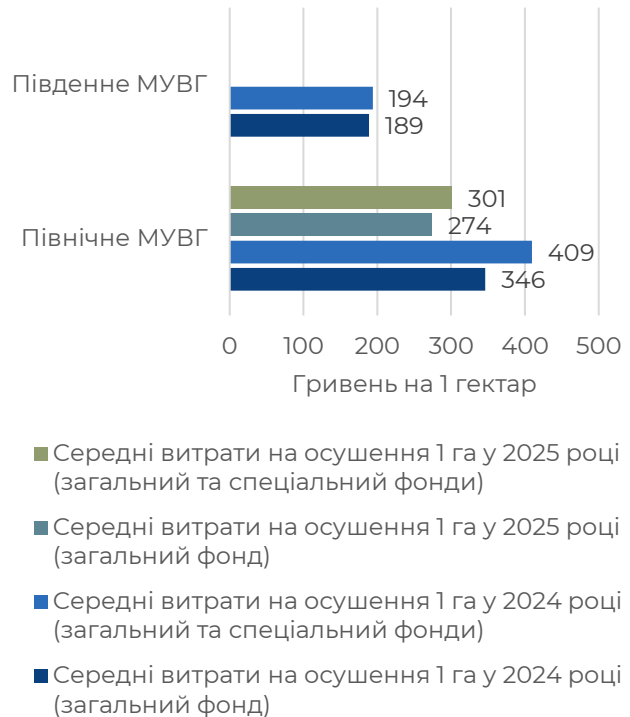

Рис. 22. Середні витрати осушення 1 га в установах Держрибагентства

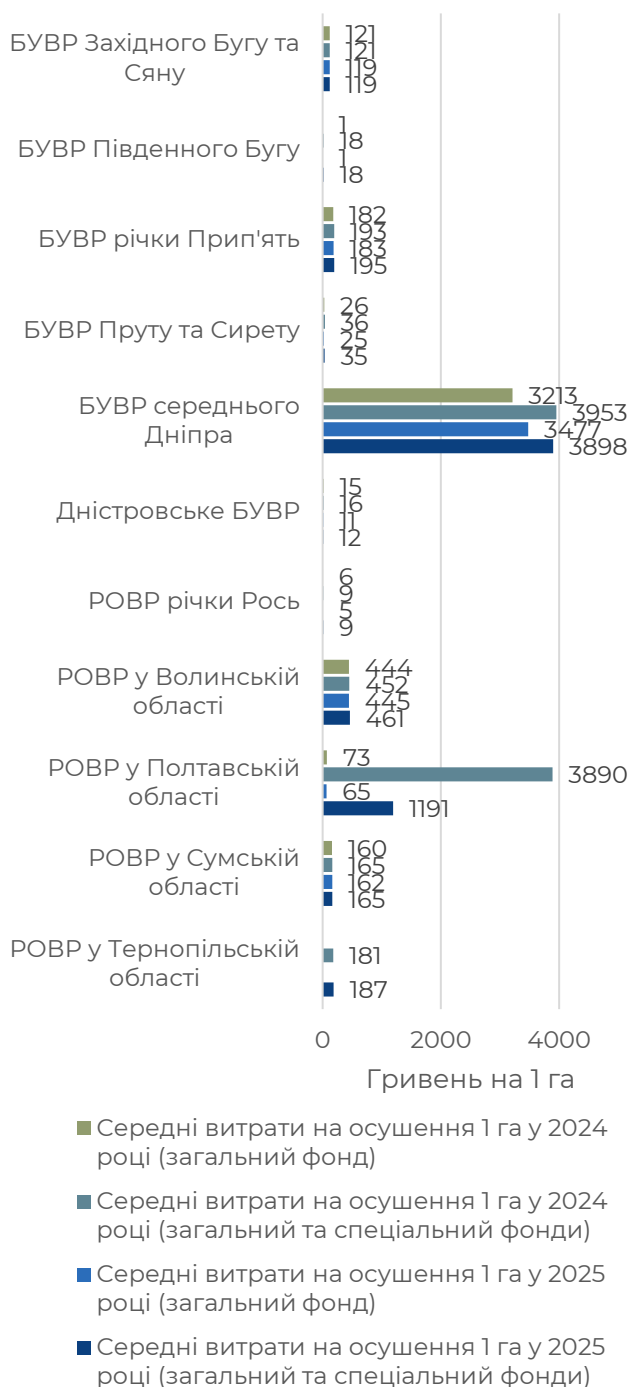

Рис. 23. Середні витрати на осушення 1 га в установах Держводагентства

експлуатації державних водогосподарських об'єктів комплексного призначення і міжгосподарських осушувальних систем, планові показники середніх витрат на осушення 1 га на 2024–2025 роки не визначалися. Це унеможлиблює оцінку досягнення планових показників в організаціях, що належать до сфери управління Держводагентства, та обмежує можливість порівняння ефективності експлуатації осушувальних систем між цими двома центральними органами виконавчої влади.

Аудит також засвідчив значну різницю у вартості осушення між окремими організаціями, що належать до сфери управління Держводагентства: від 9 грн на 1 га в РОВР річки Рось у 2025 році (5 грн – загальний фонд та 4 грн – спеціальний), до 3 953 грн на 1 га в БУВР середнього Дніпра у 2024 році (3 213 грн – загальний фонд та 740 грн – спеціальний) (рис. 23).

Отже, нижчий порівняно з Держрибагентством середній рівень витрат на осушення в установах Держводагентства свідчить про нерозроблення єдиного економічно обґрунтованого підходу до визначення вартості послуг. Значна різниця у цих показниках між центральними органами виконавчої влади підтверджує потребу в уніфікації підходів до розрахунку витрат, формування тарифів та оцінки економності експлуатації осушувальних систем.

3.4. ЗАХОДИ З ВІДНОВЛЕННЯ ТА МОДЕРНІЗАЦІЇ Є НЕДОСТАТНІМИ ДЛЯ ЗУПИНЕННЯ ПОГІРШЕННЯ СТАНУ МЕЛІОРАТИВНИХ СИСТЕМ

Проблема

Проблема полягає не лише в неналежних видатках. Наявна модель фінансування та планування переважно підтримувала поточну експлуатацію, меліоративні системи не отримували капітальних інвестицій, необхідних для відновлення технічної спроможності та запобігання подальшому погіршенню їх стану.

Вжиті у 2024–2025 роках заходи не забезпечили належного відновлення, модернізації та ефективної експлуатації меліоративних систем. Зазначене спричинили недостатній обсяг капітальних видатків, переважання поточного фінансування над видатками розвитку, неузгодженість між розподілом повноважень і доступом до фінансових механізмів, а також незатвердження єдиної методики формування тарифів на послуги у сфері меліорації.

Як наслідок, рівень оновлення основних фондів залишався низьким, капітальні ремонти фактично не проводилися, середні витрати на зрошення перевищували заплановані показники, а окремі активи та бюджетні ресурси використовувалися без досягнення очікуваного результату.

Висновки

Заходи, вжиті у 2024–2025 роках, не забезпечили відновлення та модернізацію в необхідному масштабі. Капітальні видатки без урахування японської грантової підтримки¹² покрили лише 0,5 відс. потреби у 2024 році та 0,4 відс. у 2025 році. Це означає, що система експлуатувалась, але не отримувала інвестицій, необхідних для відновлення технічної спроможності, зменшення зношеності та забезпечення довгострокового надійного використання (рис. 24).

Рис. 24. Дефіцит фінансування призводить до недостатнього відновлення та постійного погіршення меліоративних систем

Механізм фінансування не відповідав фактичному розподілу інституційних повноважень. Орган, відповідальний за реалізацію державної політики у сфері гідротехнічної меліорації та експлуатацію державних меліоративних систем (Держрибагентство), не мав доступу до відповідного фонду розвитку, а орган, який мав

¹² Проєкт міжнародної технічної грантової допомоги «Програма екстреного відновлення (фаза 2)» (реєстраційна картка Кабінету Міністрів України № 5289-02, Субпроєкт № 8 «Невідкладна підтримка аграрного сектору»), що фінансується Урядом Японії (JICA). Держрибагентством отримувалася міжнародна технічна допомога.

доступ до цього фонду (Держводагентство), вже не виконував відповідних функцій у сфері меліорації. Як наслідок, наявний фінансовий механізм, який мав підтримувати реконструкцію та модернізацію, ефективно не використаний.

У 2024–2025 роках модель фінансування, планування витрат і управління активами не забезпечила достатнього оновлення меліоративної інфраструктури, економної експлуатації систем та належного використання наявного меліоративного потенціалу. Заплановані результативні показники з відновлення, експлуатації та модернізації меліоративних систем досягнуті лише частково.

Державою визначено цілі з відновлення та модернізації меліоративних систем. Водночас фактична структура фінансування бюджетної програми Держрибагентства за КПКВК 1207120 / 2804120 не відповідала окресленим цілям. Видатки розвитку за загальним фондом державного бюджету у 2024–2025 роках не передбачалися, а за спеціальним становили лише близько 2 відс. загального обсягу фінансування.

Унаслідок цього капітальні видатки покрили лише 0,5 відс. загальної потреби у 2024 році та 0,4 відс. у 2025 році. Рівень оновлення основних фондів становив 13,4 відс. і 33,7 відс. плану відповідно, капітальні ремонти фактично не здійснювалися. Це не створило умов для відновлення технічної спроможності меліоративних систем і не сприяло досягненню визначених державою цілей¹³ щодо їх модернізації.

Окремі активи та бюджетні ресурси використовувалися без досягнення очікуваного результату. Зокрема, 20 автомобілів загальною вартістю 32,4 млн грн, які отримані у межах міжнародної технічної допомоги, понад рік не експлуатувалися внаслідок неоформлення сертифікатів відповідності. Водночас організації, що належать до сфери управління Держрибагентства, продовжували використовувати зношений автопарк, що впливало на збільшення експлуатаційних витрат і зниження мобільності служб.

Результати аудиту

Недостатні капітальні видатки не забезпечили відновлення та модернізації меліоративних систем

Мінекономіки та Мінагрополітики у 2024–2025 роках визначено цілі державної політики¹³ щодо відновлення та модернізації меліоративних систем.

Для досягнення цих цілей державним бюджетом у 2024–2025 роках Держрибагентству передбачались видатки за бюджетною програмою за КПКВК 1207120 (2804120) на загальну суму 2,4 млрд гривень.

Крім того, заходи з модернізації та реконструкції визначені Стратегією зрошення та дренажу та Планом заходів з реалізації Стратегії зрошення та дренажу в Україні на період до 2030 року.

Відновлення та модернізація меліоративних систем потребують насамперед капітальних видатків, оскільки реконструкція, капітальний ремонт, заміна трубопроводів, насосного, електросилового та енергообладнання не можуть забезпечуватись лише поточним утриманням.

Водночас аналіз структури видатків за КПКВК 1207120 (2804120) засвідчив, що у ці роки видатки розвитку за загальним фондом державного бюджету не передбачалися. За спеціальним фондом такі видатки планувалися, однак їх частка становила лише близько 2 відс. загального обсягу фінансування (рис. 25). Отже, бюджетна програма за КПКВК 1207120 (2804120) фактично спрямовувалась переважно на поточне

¹³ Паспорти бюджетної програми за КПКВК 1207120 / 2804120

функціонування організацій, що належать до сфери управління Держрибагентства, а не на відновлення та модернізацію меліоративної інфраструктури.

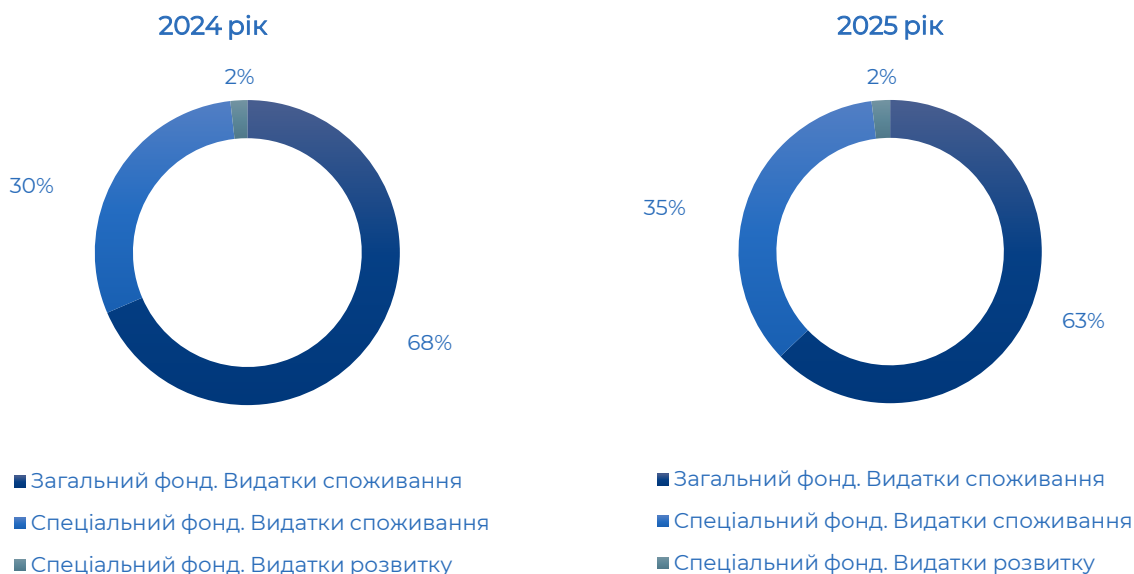

Рис. 25. Структура видатків державного бюджету у 2024–2025 роках за КПКВК 2804120 «Експлуатація державного водогосподарсько-меліоративного комплексу»

Аудитом встановлено, що Держрибагентство не врахувало у пропозиціях до проєктів бюджетних запитів на 2024 та 2025 роки потребу організацій, що належать до його сфери управління, у капітальних видатках за загальним фондом державного бюджету в обсязі 341,1 млн грн та 287,7 млн грн відповідно.

За спеціальним фондом потребу підпорядкованих управлінь враховано: у 2024 році – в обсязі 20,7 млн грн, або 128,6 відс. заявленої потреби, 2025 році – 24,6 млн грн, або 99,2 відс., однак фактично у 2024 році проведено касові капітальні видатки лише у сумі 1,8 млн грн, 2025 році – 1,4 млн гривень.

У подальшому цей бюджетний запит поданий головним розпорядником – Мінагрополітики Міністерству фінансів України.

Отже, фактичні капітальні видатки становили лише 0,5 відс. загальної потреби у 2024 році та 0,4 відс. у 2025 році. За таких умов рівень оновлення основних фондів – лише 13,4 відс. плану у 2024 році та 33,7 відс. у 2025 році. Капітальний ремонт основних фондів упродовж цих років фактично не здійснювався.

Як наслідок, у 2024–2025 роках управліннями водного господарства Держрибагентства не проведені необхідні ремонти будівель, електросилового обладнання, енергообладнання та не забезпечена заміну трубопроводів на зрошувальних системах. Це обмежило можливості підвищення надійності експлуатації систем, зменшення технологічних втрат води та скорочення експлуатаційних витрат.

Такий стан справ свідчить про недосягнення цілей державної політики в частині відновлення та модернізації меліоративних систем.

Неузгодженість повноважень і фінансового механізму обмежила фінансування реконструкції меліоративних систем

Додатковий чинник, що обмежив відновлення меліоративної інфраструктури, – узгодженість у розподілі повноважень органів управління та доступі до фінансових ресурсів.

Відповідно до статті 24⁴ Бюджетного кодексу України у складі спеціального фонду державного бюджету створено Державний фонд розвитку водного господарства, кошти якого можуть спрямовуватися, зокрема, на експлуатацію водогосподарського комплексу, будівництво та реконструкцію меліоративних систем.

У 2024–2025 роках відповідальним виконавцем бюджетних програм, що фінансувалися за рахунок коштів цього фонду, визначено Держводагентство. Водночас Держрибагентство, яке реалізує державну політику у сфері меліорації земель та експлуатації державних водогосподарських об'єктів комплексного призначення, міжгосподарських зрошувальних і осушувальних систем, такого статусу не мало.

Держводагентство у 2024–2025 роках не здійснювало заходів з будівництва та реконструкції меліоративних систем у зв'язку з припиненням відповідних повноважень. Як наслідок, фінансовий механізм, який міг використовуватися для реконструкції та модернізації меліоративних систем, фактично не забезпечував досягнення цілей державної політики у сфері меліорації.

Під час аудиту, 6 травня 2026 року, затверджено Порядок використання коштів Державного фонду розвитку водного господарства у новій редакції¹⁴, яким відповідальним виконавцем бюджетних програм визначено і Держрибагентство, що створює передумови для спрямування коштів фонду на експлуатацію, будівництво, реконструкцію, модернізацію та розвиток меліоративних систем.

Запланована програма реконструкції на 1 млрд грн не була профінансована

У 2024 році Держрибагентство підготувало пропозиції до проєкту бюджетного запиту на 2025–2027 роки, яким передбачалося фінансування нової бюджетної програми «Реконструкція та відновлення меліоративних систем» у сумі 1,0 млрд грн: 486,5 млн грн планувалося спрямувати на капітальний ремонт, 513,5 млн грн – на реконструкцію та реставрацію.

Ці кошти мали спрямовуватися на реконструкцію та капітальний ремонт об'єктів інженерної інфраструктури зрошувальних систем у Миколаївській та Одеській областях. Реалізація цих заходів дала б змогу збільшити площі фактичного зрошення на 13 тис. га, підвищити надійність роботи систем на площі 8,6 тис. га і запобігти виходу з ладу енергосилового обладнання насосних станцій.

Водночас державним бюджетом кошти за цією програмою не передбачалися. Як наслідок, очікуваного збільшення площ зрошення, підвищення надійності роботи систем і зменшення ризиків подальшого погіршення стану інфраструктури не забезпечено.

Міжнародна технічна допомога не дала очікуваного ефекту внаслідок невикористання отриманих автомобілів

У 2024–2025 роках управління водного господарства Держрибагентства отримали **грантову підтримку** від уряду Японії у вигляді техніки та комплектуючих загальною вартістю **339,6 млн грн**, з яких **капітальні видатки** становили **328,6 млн гривень**. Така підтримка дала змогу частково покрити потребу управлінь водного господарства Держрибагентства у матеріально-технічних ресурсах у сумі 68,5 млн гривень.

Разом з тим аудит засвідчив ризики недосагнення кінцевої мети цієї допомоги. Дністровське та Північне МУВГ отримали 20 автомобілів Toyota Land Cruiser 79 загальною вартістю 32,4 млн грн, однак ці транспортні засоби понад рік не

¹⁴ Постанова Кабінету Міністрів України від 06 травня 2026 року № 591 «Деякі питання використання коштів у сферах управління водними ресурсами та гідротехнічної меліорації земель».

використовувалися через неоформлення сертифікатів відповідності українським стандартам.

Для вирішення цього питання Північне МУВГ зверталось до ТзОВ «ДП-СТАНДАРТМЕТРОЛОГІЯ» щодо оформлення відповідної документації, проте станом на дату завершення аудиту підприємство офіційної відповіді не надало.

Під час проведення вибіркової перевірки окремих об'єктів меліоративних систем здійснено огляд місця зберігання двох із п'яти отриманих автомобілів Toyota Land Cruiser 79: автомобілі належно зберігаються, ознак експлуатації не мають.

Тривалий простій нових позашляховиків свідчить про недосягнення кінцевої мети міжнародної технічної допомоги через процедурні перешкоди.

Наявний у Північному МУВГ парк транспортних засобів і техніки має високий ступінь зносу, однак нові автомобілі, отримані разом із комплектом запчастин для зниження експлуатаційних витрат, понад рік залишаються незадіяними.

Подібна ситуація і з використанням автомобілів Toyota Land Cruiser 79 Дністровським МУВГ.

За наявності зношеного автопарку тривалий простій нових автомобілів не забезпечив очікуваного результату від міжнародної технічної допомоги. Організації, що належать до сфери управління Держрибагентства, продовжували нести витрати на паливе та ремонти зношеної техніки, а мобільність експлуатаційних служб у прикордонних і важкодоступних районах не підвищена.

3.5. МЕХАНІЗМИ ДЕРЖАВНОЇ ПІДТРИМКИ ЩЕ НЕ ЗАБЕЗПЕЧУЮТЬ ОЧІКУВАНОГО ВПЛИВУ НА ВІДНОВЛЕННЯ ТА ОНОВЛЕННЯ ОБЛАДНАННЯ У СФЕРІ МЕЛІОРАЦІЇ

Проблема

За п'ять років¹⁵ кількість дощувальних машин зменшилась на 65 відс., машин і пристроїв для поливу – на 53 відс., водяних насосів і насосних станцій – на 20 відсотків.

Заходи з часткової компенсації вартості техніки та обладнання для зрошення лише до певної міри сприяли оновленню матеріально-технічної бази у сфері меліорації.

Обсяги державної підтримки були незначними порівняно з фактичною потребою у зрошувальній та поливній техніці, а в паспортах бюджетної програми такі види техніки не визначалися окремо. Через це неможливо повною мірою оцінити внесок бюджетної програми у відновлення потенціалу зрошення та збільшення площ фактично политих земель.

Як наслідок, запроваджений механізм мав позитивний, але обмежений вплив і не став дієвим системним інструментом оновлення матеріально-технічної бази у сфері меліорації.

Заходи державної підтримки сільськогосподарських товаровиробників, які використовують меліоровані землі, та організацій водокористувачів у 2024–2025 роках не забезпечили належного стимулювання ефективного використання меліоративної інфраструктури.

¹⁵ З 2020 року по 2025 рік

Із передбачених паспортами бюджетної програми за КПКВК 1201150 (2801580) 396,9 млн грн¹⁶ фактично використано 73,4 млн грн, або 18 відсотків. Невикористаними залишилися 173,5 млн грн, або 43,7 відс. запланованого обсягу. Як наслідок, площа оброблюваних угідь з введеними в експлуатацію реконструйованими та/або побудованими меліоративними системами становила лише 44 відс. плану в 2024 році та 49 відс. у 2025 році.

Основними причинами зазначеного стали недостатня платоспроможність товаровиробників для попереднього фінансування робіт, складність реалізації проєктів зрошення, розташування частини систем на тимчасово окупованих, замінованих територіях або територіях без джерела зрошення, а також неефективна комунікація Мінекономіки з потенційними отримувачами державної підтримки під час формування бюджетного запиту та результативних показників бюджетної програми за КПКВК 1201150 (2801580).

Висновки

Обмеженість державної підтримки зумовила таку ситуацію. По-перше, державна підтримка зрошувального обладнання суттєво не оновила матеріально-технічну базу водокористувачів. По-друге, державна підтримка реконструйованих або новозбудованих меліоративних систем не забезпечила запланованого збільшення відновленої площі. Як наслідок, наявні інструменти державної підтримки не забезпечили запланованого збільшення зрошувальної спроможності.

Механізм часткової компенсації забезпечив лише обмежене оновлення зрошувальної спроможності. За загальної потреби у 12 757 дощувальних машинах у 2024–2025 роках із використанням компенсаційної підтримки придбано лише 34. Це суттєво не змінило спроможність сільськогосподарських товаровиробників забезпечувати зрошення проєктної площі.

Державна підтримка не забезпечила запланованого збільшення площі земель із реконструйованими або новозбудованими меліоративними системами. Фактична площа становила лише 44 відс. планового показника у 2024 році та 49 відс. у 2025 році, 173,5 млн грн залишилися невикористаними. Отже, механізм державної підтримки не забезпечив перетворення наявних бюджетних ресурсів у запланований результат відновлення.

Заходи із часткової компенсації вартості техніки та обладнання для зрошення лише певною мірою сприяли оновленню матеріально-технічної бази у сфері меліорації та не забезпечили задоволення наявної потреби сільськогосподарських товаровиробників у поливній техніці.

У 2024–2025 роках за рахунок бюджетної програми за КПКВК 1201310 часткову компенсацію надано 42 сільськогосподарським товаровиробникам за придбання 221 одиниці зрошувальної та поливної техніки. Водночас на такі цілі спрямовано лише 14,0 млн грн у 2024 році та 38,4 млн грн у 2025 році, що становило 1,6 та 3,2 відс. загального обсягу коштів програми відповідно. Для придбання дощувальних машин компенсацію надано лише за 34 од., тоді як загальна потреба у дощувальних машинах становила 12,8 тис. одиниць. Отже, рівень державної підтримки не відповідав фактичній потребі у відновленні та оновленні іригаційного обладнання (рис. 26).

¹⁶ Відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 23 грудня 2025 року № 1698 «Деякі питання сплати співставного строкового внеску до Американсько-Українського інвестиційного фонду відбудови», яка набула чинності з 24.12.2025, видатки за бюджетною програмою 1201150 «Фінансова підтримка сільгосптоваровиробників» зменшено на 150,0 млн гривень.

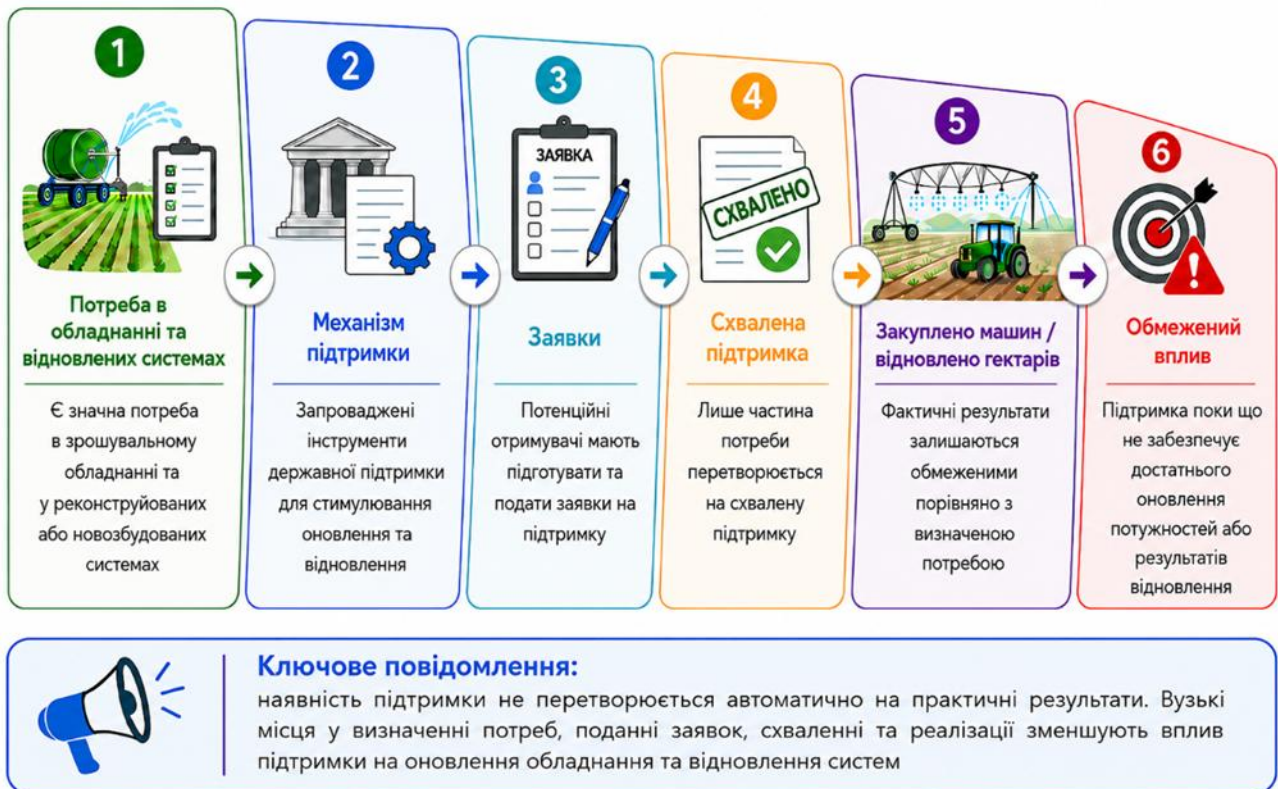

Рис. 26. Як державна підтримка перетворюється на обмежену результативність

Мінекономіки не проводило окремого дослідження потреби у зрошувальній та поливній техніці, а в паспортах бюджетної програми за КПКВК 1201310 відповідні види техніки обліковувалися у складі загального показника «сільськогосподарське обладнання». Невизначеність окремих цільових, кількісних і результативних показників не дає змоги оцінити внесок бюджетної програми за КПКВК 1201310 у відновлення потенціалу зрошення та встановити, наскільки надана державна підтримка вплинула на збільшення площ фактично политих земель.

Недостатню результативність заходів підтверджує і негативна динаміка технічного забезпечення: порівняно з кінцем 2019 року кількість дощувальних машин у 2025 році зменшилася на 65 відс., машин і пристроїв для поливу – на 53 відс., водяних насосів і насосних станцій – на 20 відсотків. За результатами опитування 40 відс. респондентів, які потребують послуг зі зрошення, назвали однією з основних причин незрошення земель відсутність або недостатність поливної техніки, а 43 відс. – високу вартість техніки головною перешкодою для її придбання.

Запроваджений механізм часткової компенсації мав позитивний, але обмежений вплив і не став дієвим системним інструментом оновлення матеріально-технічної бази у сфері меліорації внаслідок незначних обсягів державної підтримки, нездійснення оцінки фактичної потреби, окремих показників результативності та недостатнього інформування потенційних отримувачів.

Державна підтримка сільськогосподарських товаровиробників, які використовують меліоровані землі, та організацій водокористувачів у 2024–2025 роках мала обмежену результативність.

З передбачених паспортами бюджетної програми за КПКВК 1201150 (2801580) 396,9 млн грн використано лише 73,4 млн грн, або 18 відсотків. 150,0 млн грн перерозподілено на сплату співставного строкового внеску до Американсько-Українського інвестиційного фонду відбудови. Невикористаними залишилися 173,5 млн грн, що свідчить про невідповідність між запланованими обсягами державної

підтримки, фактичним попитом отримувачів та їх спроможністю реалізувати проєкти з реконструкції, будівництва і відновлення меліоративних систем.

Заплановані результативні показники також не досягнуті. У 2024 році площа оброблюваних угідь з введеними в експлуатацію реконструйованими та/або побудованими меліоративними системами становила 2 485 га, або майже 44 відс. плану, у 2025 році – 2 732,84 га, або 49 відс. планового показника. Це не сприяло належному виконанню завдань щодо збільшення площ зрошуваних земель.

Головними бар'єрами для участі товаровиробників у бюджетній програмі 1201150 (2801580) залишаються висока вартість обладнання, потреба у значних попередніх капітальних вкладеннях, складність підготовки проєктів, вартість оцінки впливу на довкілля, недостатній рівень державної підтримки та низька рентабельність виращування сільськогосподарських культур на зрошуваних землях.

Отже, механізм державної підтримки не забезпечив досягнення запланованих результатів: більша кількість реконструйованих або новозбудованих систем, розширення відновленої площі та посилення спроможності використовувати меліоративну інфраструктуру.

Результати аудиту

Парк зрошувального обладнання скорочується

Функціонування системи зрошення залежить не лише від технічного стану державної меліоративної інфраструктури, а й від наявності у водокористувачів засобів для подальшого поливу зрошуваних земель.

За даними технічних звітів управлінь водного господарства, що належать до сфери управління Держрибагентства, станом на 01.01.2026 господарства Одеської, Запорізької та Миколаївської областей мали **403** дощувальних машини, водночас **загальна потреба станом на 01.01.2026 – 2 563 од.** (додаток 9), тобто наявна кількість дощувальних машин покривала лише незначну частину потреби у зоні діяльності цих управлінь.

Держрибагентство зауважило, що не має повноважень вести облік дощувальних машин та іншої поливної техніки, яка перебуває у приватній власності суб'єктів господарювання. Водночас водогосподарські організації, що належать до сфери його управління, щорічно відображають у технічних звітах інформацію про кількість, технічний стан і фактичне використання дощувальної техніки, яка перебуває у власності або користуванні сільськогосподарських товаровиробників.

Аналіз технічних звітів водогосподарських організацій, що належать до сфери управління Держводагентства, засвідчив: за наявності 1 082 дощувальних машин, їх загальна потреба станом на 01.01.2026 – 10 194 од. (додаток 10).

Отже, згідно з технічними звітами водогосподарських організацій Держрибагентства та Держводагентства загальна потреба у дощувальних машинах – 12 757 одиниць. Такий розрив між наявною кількістю техніки і потребою обмежує можливості фактичного використання потенціалу зрошувальних систем навіть за умови наявності або відновлення інфраструктури для подачі води.

За статистичними даними, на 01.01.2020 у сільськогосподарських товаровиробників в Україні було 14 838 од. іригаційного обладнання. На кінець 2025 року їх кількість зменшилася до 8 265 од., або на 44 відсотки (рис. 27).

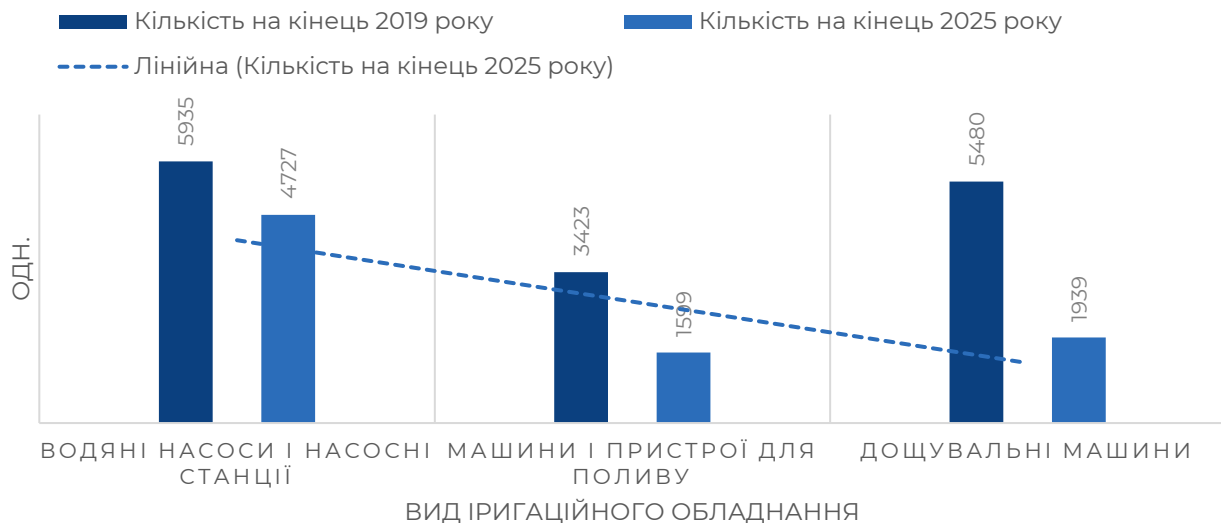

Рис 27. Динаміка наявності іригаційного обладнання

Найбільше скоротилася кількість дощувальних машин – з 5 480 од. на кінець 2019 року до 1 939 од. на кінець 2025 року, тобто на 3 541 од., або на 65 відсотків. Кількість машин і пристроїв для поливу зменшилася з 3 423 до 1 599 од., або на 53 відс., водяних насосів і насосних станцій – з 5 935 до 4 727 од., або на 20 відсотків.

Така динаміка свідчить про погіршення матеріально-технічного забезпечення сільськогосподарських товаровиробників у сфері зрошення. За відсутності достатньої кількості поливної техніки навіть технічно придатні зрошувальні системи не можуть повною мірою забезпечити збільшення площ фактично политих земель.

Держстат здійснює збір даних про наявність іригаційного обладнання¹⁷ один раз на п'ять років. Відповідно, у 2020–2024 роках щорічне формування даних про наявність іригаційного обладнання за видами у виробників сільськогосподарської продукції не здійснювалося. Відсутність щорічної актуальної інформації обмежує можливості державних органів своєчасно оцінювати потребу в техніці та планувати відповідні заходи державної підтримки.

Під час аудиту Рахункова палата провела опитування сільськогосподарських товаровиробників із 13 регіонів України. Із 37 респондентів, які зазначили потребу у зрошенні, 15, або 40 відс., однією з основних причин незрошування назвали відсутність чи недостатність поливальної техніки та необхідність придбання нового обладнання.

Основною перешкодою для придбання або використання поливальної техніки респонденти визначили її високу вартість – 16 осіб, або 43 відсотки. Крім того, 6 респондентів, або 16 відс., вказали на відсутність води чи доступу до водозабору, 5, або 13 відс., – недостатній рівень державної підтримки, 3, або 8 відс., – високу вартість електроенергії.

Опитування також засвідчило обмежену обізнаність товаровиробників щодо можливостей державної підтримки. Три респонденти, або 8 відс., не були поінформовані про можливість отримання часткової компенсації вартості придбаної техніки.

¹⁷ Згідно з методологічними положеннями, затвердженими наказом Державної служби статистики України від 26.11.2025 № 212.

Заявки на отримання компенсації подавали 8 респондентів, або 22 відс. загальної кількості опитаних: 3, або 37,5 відс., отримали державну підтримку, заявки ще 3 не були зареєстровані або прийняті, 2 респондентам у наданні компенсації відмовили.

Такі результати підтверджують, що запроваджений механізм часткової компенсації неповною мірою усунув основні бар'єри для оновлення техніки. Висока вартість обладнання, недостатній рівень державної підтримки та обмежена поінформованість потенційних отримувачів знижують результативність бюджетної програми за КПКВК 1201310.

Держава не має достатньої актуальної інформації про потреби в обладнанні

Мінекономіки не проводило окремого дослідження потреби у зрошувальній та поливній техніці. Сільськогосподарські товаровиробники здійснюють закупівлю дощувальних машин, насосно-силового обладнання та іншої поливної техніки в межах власної потреби для проведення гідротехнічної меліорації та наявних ресурсів.

Водночас відсутність узагальненої оцінки потреби у такій техніці обмежує можливості належного планування державної підтримки. За таких умов обсяги фінансування визначаються без належного врахування фактичної потреби у відновленні технічної спроможності водокористувачів здійснювати полив.

Крім того, у паспортах бюджетної програми за КПКВК 1201310 зрошувальна та поливна техніка включалися до загального показника «сільськогосподарське обладнання» разом з іншими видами обладнання та не виокремлювалась.

У бюджетному запиті на 2024 рік потребу визначено у сумі 1,0 млрд грн, з яких 0,5 млрд грн – на сільськогосподарське обладнання у кількості 5,8 тис. одиниць. У паспорті бюджетної програми за КПКВК 1201310 на 2024 рік заплановано 0,9 млрд грн, з яких 0,5 млрд грн – на сільськогосподарське обладнання у кількості 5,6 тис. одиниць. На 2025 рік затверджено 1,2 млрд грн, з яких майже 0,6 млрд грн – на сільськогосподарське обладнання у кількості 6,6 тис. одиниць.

Водночас відсутність окремих показників щодо зрошувальної та поливної техніки не дає змоги оцінити, яку саме частину потреби у сфері меліорації мала забезпечити бюджетна програма за КПКВК 1201310 та як її виконання вплинуло на збільшення площ фактично политих земель.

Компенсація охопила лише дуже малу частку фактичної потреби

Попри наявну значну потребу у поливній техніці, частка коштів бюджетної програми за КПКВК 1201310, спрямована на державну підтримку придбання зрошувальної та поливної техніки, залишалася незначною. Це обмежило вплив бюджетної програми за КПКВК 1201310 на оновлення матеріально-технічної бази у сфері меліорації.

Порядком використання коштів, передбачених у державному бюджеті для часткової компенсації вартості сільськогосподарської техніки та обладнання вітчизняного виробництва¹⁸, визначено право юридичних осіб і фізичних осіб – підприємців, основною діяльністю яких є постачання сільськогосподарських товарів, на отримання часткової компенсації вартості техніки та обладнання.

Компенсація надається за техніку та обладнання, закуплені у підприємств вітчизняного машинобудування для агропромислового комплексу або їх дилерів та

¹⁸ Постанова Кабінету Міністрів України від 01 березня 2017 року № 130 (в редакції постанови Кабінету Міністрів України від 08 березня 2024 р. № 275) «Про затвердження Порядку використання коштів, передбачених у державному бюджеті для часткової компенсації вартості сільськогосподарської техніки та обладнання вітчизняного виробництва».

включені до затвердженого Мінекономіки переліку техніки й обладнання, вартість яких частково компенсується за рахунок бюджетних коштів.

Головним розпорядником бюджетних коштів та відповідальним виконавцем бюджетної програми є Мінекономіки. Часткова компенсація надається сільськогосподарським товаровиробникам на безповоротній основі у розмірі 25 відс. вартості придбаної техніки та обладнання без урахування податку на додану вартість.

Водночас пристрої для поливання сільськогосподарські або садові, тобто зрошувальна та поливна техніка, включені до Переліку вітчизняної техніки та обладнання для агропромислового комплексу лише 27.06.2024. Це обмежило період, упродовж якого товаровиробники могли скористатися компенсацією саме для придбання техніки для зрошення у 2024 році.

У 2024 році за бюджетною програмою КПКВК 1201310 «Часткова компенсація вартості сільськогосподарської техніки та обладнання вітчизняного виробництва» Мінекономіки профінансувало компенсацію на загальну суму 876,7 млн грн, з яких на зрошувальну та поливну техніку спрямовано 14,0 млн грн, або 1,6 відсотка. У 2025 році загальний обсяг фінансування становив 1 196,8 млн грн, з яких на зрошувальну та поливну техніку – 38,4 млн грн, або 3,2 відсотка.

За даними Мінекономіки, у 2024 році компенсацію вартості зрошувальної та поливної техніки отримали 14 сільськогосподарських товаровиробників за придбання 39 од. техніки, у 2025 році – 28 товаровиробників за придбання 182 од. техніки.

Загалом у цих роках компенсацію надано за придбання 221 од. зрошувальної та поливної техніки: 27 дизельних насосних станцій сільськогосподарського призначення, 159 комплектів зрошувального обладнання різного типу, 26 широкозахватних кругових дощувальних машин, 8 широкозахватних фронтальних дощувальних машин та 1 агрегат для перевезення води (рис. 28).

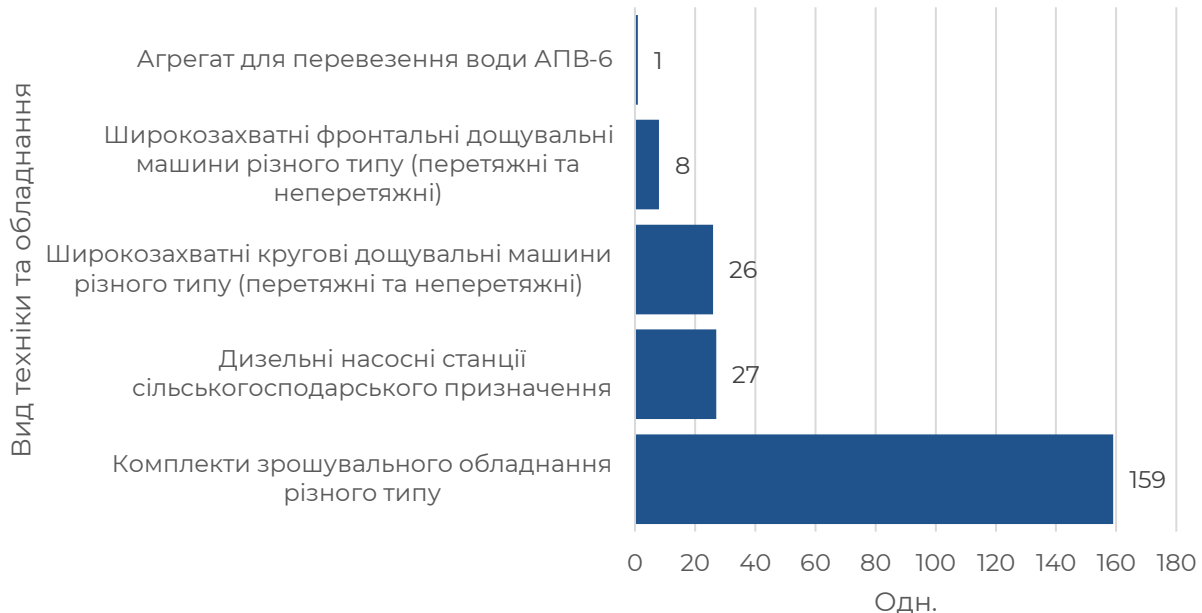

Рис. 28. Інформація про види техніки, за якими надано часткову компенсацію у 2024–2025 роках

Таким чином, компенсацію надано лише за 34 дощувальні машини при загальній потребі у 12 757 одиниць. Це свідчить, що масштаб державної підтримки був неспівмірним з фактичною потребою та не міг істотно вплинути на відновлення матеріально-технічної бази водокористувачів.

За інформацією Мінекономіки, упродовж 2023–2025 років Програма АГРО¹⁹ надала технічну допомогу організаціям водокористувачів у восьми областях України – Одеській, Полтавській, Черкаській, Київській, Житомирській, Миколаївській, Харківській та Херсонській.

У межах субгрантових проєктів організаціям водокористувачів передано, зокрема, 42 дощувальні машини, 39 насосів, 3 крила дополиву та інше обладнання. Використовуючи отриману техніку та обладнання, у 2025 році ОВК-субгрантери полили 29,2 тис. га, з яких 3,9 тис. га відновлене зрошення.

Ця допомога мала позитивний вплив на окремі організації водокористувачів і забезпечила відновлення поливу на частині площ. Водночас такі масштаби не змінюють потреби у системній державній підтримці оновлення іригаційної техніки, оскільки загальна потреба у дощувальних машинах залишається значною.

Державна підтримка не забезпечила запланованих результатів відновлення

Запроваджений механізм часткової компенсації створив можливість для окремих товаровиробників певною мірою зменшити витрати на придбання зрошувальної та поливної техніки. Водночас його результативність у 2024–2025 роках була обмеженою.

Причинами цього стали незначна частка коштів програми за КПКВК 1201310, спрямована саме на зрошувальну та поливну техніку, нездійснення окремої оцінки потреби у такій техніці, невизначення цільових показників щодо її придбання, включення зрошувальної техніки до загального показника «сільськогосподарське обладнання», а також недостатня поінформованість потенційних отримувачів державної підтримки.

Як наслідок, за умов істотного скорочення кількості іригаційного обладнання та значної потреби у дощувальних машинах, бюджетна програма за КПКВК 1201310 не забезпечила суттєвого оновлення матеріально-технічної бази у сфері меліорації та не мала визначального впливу на збільшення площ фактично политих земель.

Попри наявність бюджетного механізму державної підтримки, значна частина передбачених коштів не була використана. Це знизило вплив програми на відновлення меліоративної інфраструктури та збільшення площ зрошуваних земель.

Сільськогосподарським товаровиробникам, які використовують меліоровані землі та провадять сільськогосподарську діяльність із застосуванням гідротехнічної меліорації, а також організаціям водокористувачів надається державна підтримка у вигляді бюджетної дотації відповідно до Порядку № 1070²⁰.

Метою такої державної підтримки є підвищення ефективності сільського господарства в умовах змін клімату, стимулювання збільшення площ меліорованих

¹⁹ Програма USAID з аграрного і сільського розвитку (USAID АГРО) розпочала діяльність у 2019 році. Це масштабний проєкт, який фінансується Агентством США з міжнародного розвитку (USAID). Програма USAID АГРО має на меті прискорення економічного розвитку сільських громад України, що потребують найбільшої підтримки, шляхом покращення управління в сільськогосподарському секторі, що сприятиме розвитку більш продуктивних, сучасних та прибуткових мікро-, малих та середніх сільськогосподарських підприємств, які успішно інтегруватимуться в конкурентні українські та міжнародні ринки.

²⁰ Постанова Кабінету Міністрів України від 11 жовтня 2021 року № 1070 (в редакції постанови Кабінету Міністрів України від 20 жовтня 2023 року № 1110) «Про затвердження Порядку використання коштів, передбачених у державному бюджеті для надання державної підтримки сільськогосподарським товаровиробникам, які використовують меліоровані землі, та організаціям водокористувачів».

земель, зростання валового виробництва сільськогосподарської продукції, а також відновлення насосних станцій, переданих організаціям водокористувачів.

Головним розпорядником бюджетних коштів та відповідальним виконавцем бюджетної програми є Мінекономіки, до серпня 2025 року – Мінагрополітики.

У 2024–2025 роках до Порядку № 1070 чотири рази вносилися зміни, зокрема, щодо напрямів використання бюджетних коштів. До 08 червня 2024 року товаровиробникам надавалася безповоротна бюджетна дотація у розмірі до 25 відс. вартості витрат на реконструкцію або будівництво меліоративних систем, а також на придбання вітчизняної дощувальної, насосної техніки та обладнання для краплинного зрошення. З 08 червня 2024 року дотація надається у розмірі до 50 відс. вартості витрат на реконструкцію або нове будівництво введених в експлуатацію меліоративних систем, але не більше 26,5 тис. грн на 1 га, без урахування вартості дощувальних машин.

Організаціям водокористувачів бюджетна дотація надається на відновлення, реконструкцію, модернізацію та капітальний ремонт насосних станцій у розмірі до 50 відс. вартості витрат, здійснених відповідно до затвердженої проєктної документації.

Фінансування заходів у 2024–2025 роках здійснювалося за бюджетними програмами за КПКВК 1201150 / 2801580 «Фінансова підтримка сільгосптоваровиробників» за напрямом «Державна підтримка сільськогосподарських товаровиробників, які використовують меліоровані землі, та організацій водокористувачів».

Паспортом бюджетної програми ²¹ визначено завдання щодо підвищення ефективності сільського господарства в умовах змін клімату та збільшення площ зрошуваних земель.

За даними паспортів бюджетної програми за КПКВК 1201150 / 2801580 та звітів про їх виконання, у 2024–2025 роках за загальним фондом державного бюджету на державну підтримку сільськогосподарських товаровиробників, які використовують меліоровані землі, та організацій водокористувачів передбачено 396,9 млн гривень. Фактично профінансовано 73,4 млн грн, або 18 відсотків (рис. 29).

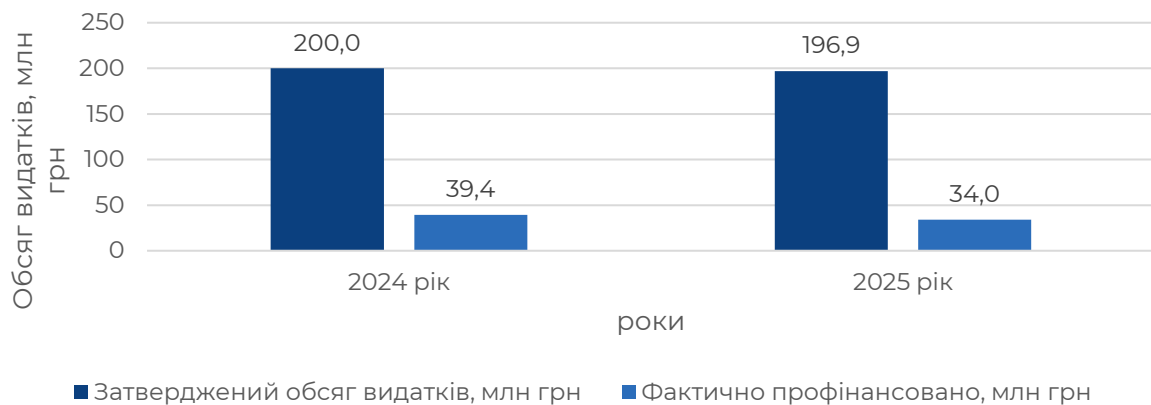

Рис. 29. Планові та фактичні видатки з держбюджету на державну підтримку сільськогосподарських товаровиробників, які використовують меліоровані землі, та організацій водокористувачів

²¹ Наказ Мінагрополітики від 31.12.2024 № 4450 «Про внесення змін до паспорта бюджетної програми на 2024 рік Міністерства аграрної політики та продовольства України за КПКВК 2801580 «Фінансова підтримка сільгосптоваровиробників» та наказ Мінекономіки від 23.12.2025 № 3766 «Про затвердження паспорта бюджетної програми».

У 2024 році із запланованих 200,0 млн грн використано 39,4 млн грн, або 19,7 відс., у 2025 році із 196,9 млн грн – 34,0 млн грн, або 17,3 відсотка.

За інформацією зі звітів про виконання паспортів бюджетної програми за КПКВК 1201150 / 2801580, кошти не вдалося використати через розташування меліоративних систем на тимчасово окупованих, замінованих територіях та територіях, які залишилися без джерела зрошення. Крім того, відхилення касових видатків від затверджених у 2025 році пов'язане зі зменшенням обсягу видатків розвитку на 150,0 млн грн відповідно до постанови Кабінету Міністрів України²².

Механізм підтримки слід переглянути з урахуванням фактичних потреб та очікуваного впливу

Серед результативних показників паспорта бюджетної програми КПКВК 1201150 / 2801580 визначено показник продукту – площа оброблюваних угідь з введеними в експлуатацію реконструйованими та/або побудованими меліоративними системами без урахування вартості дощувальних машин.

У 2024 році планувалося, що за рахунок фінансової підтримки така площа збільшиться на 5 660,4 га, а підтримкою скористаються 12 сільськогосподарських товаровиробників. У 2025 році плановий показник становив 5 573,4 га, кількість отримувачів підтримки – 11.

Крім того, у разі надання дотації організаціям водокористувачів планувалося відновлення по 8 насосних станцій у 2024 та 2025 роках.

Фактично у 2024 році до Державного аграрного реєстру надійшло 13 заявок (додаток 11 до Звіту), за результатами розгляду яких 10 сільськогосподарських товаровиробників включені до переліку отримувачів державної підтримки. За 3 заявками відмовлено у наданні дотації через невідповідність вимогам Порядку № 1070.

У 2025 році до Державного аграрного реєстру надійшло 12 заявок (додаток 12 до Звіту). Комісією розглянуто 11: 10 сільськогосподарських товаровиробників включено до переліку отримувачів державної підтримки, за однією заявкою дотація не надавалася через введення об'єкта реконструкції в експлуатацію у строки, що не відповідали вимогам Порядку № 1070; ще одна заявка подана після закінчення строку подання та не розглядалася.

За даними ДАР та переліків отримувачів державної підтримки, у 2024 році компенсацію надано 10 сільськогосподарським товаровиробникам на суму 39,4 млн грн на площу 2 485 га. Це становило майже 44 відс. запланованого показника. Кількість отримувачів – 10 осіб, або 83 відс. плану.

У 2025 році компенсацію надано 10 сільськогосподарським товаровиробникам на суму 34,0 млн гривень. За даними звіту про виконання паспорта бюджетної програми за КПКВК 1201150 (2801580), площа становила 2 573,4 га, або 46 відс. плану. Водночас за даними протоколу комісії²³ – 2 732,84 га, або 49 відс. планового показника. Кількість отримувачів – 10 осіб, або 90 відс. плану.

²² Постанова Кабінету Міністрів України від 23 грудня 2025 року № 1698 «Деякі питання сплати співставного строкового внеску до Американсько-Українського інвестиційного фонду відбудови».

²³ Протокол засідання комісії Мінагрополітики для надання державної підтримки сільськогосподарським товаровиробникам, які використовують меліоровані землі, та організаціям водокористувачів, від 26.11.2024 № 1 та протокол засідання комісії Мінекономіки для надання державної підтримки сільськогосподарським товаровиробникам, які використовують меліоровані землі, та організаціям водокористувачів, від 28.11.2025 № 1.

Таким чином, у 2024–2025 роках площі оброблюваних угідь з введеними в експлуатацію реконструйованими та/або побудованими меліоративними системами не досягли навіть половини запланованих показників. Це не сприяло належному виконанню мети Стратегії зрошення та дренажу щодо збільшення площ зрошення.

За наданими Мінекономіки обґрунтуваннями до паспортів бюджетної програми за КПКВК 1201150 (2801580), показник площі оброблюваних угідь з введеними в експлуатацію реконструйованими та/або побудованими меліоративними системами розраховувався з урахуванням доведеного обсягу коштів та граничного розміру бюджетної дотації на 1 га.

У 2025 році із загального обсягу видатків на цей напрям у сумі 197,0 млн грн, 75 відс., або 147,7 млн грн, спрямовано на державну підтримку сільськогосподарських товаровиробників, які використовують меліоровані землі, та 25 відс., або 49,2 млн грн, – організаціям водокористувачів.

Площу оброблюваних угідь визначено шляхом ділення суми фінансування 147,7 млн грн на граничну суму дотації 26,5 тис. грн на 1 га. У результаті плановий показник становив 5 573,4 га.

Кількість отримувачів державної підтримки визначено, зважаючи на розрахунки Інституту водних проблем і меліорації НААН: середня площа використання сільськогосподарськими виробниками меліорованих земель при зрошенні на одного суб'єкта господарювання становить близько 500 га. Відповідно, планову кількість отримувачів визначено на рівні 11 осіб.

Водночас фактична середня площа, на яку отримана бюджетна дотація, була значно меншою: у 2024 році – 248,5 га, 2025 році – 273,2 га. Середня вартість державної підтримки на 1 га становила 15,87 тис. грн та 12,43 тис. грн відповідно (додаток 13 до Звіту).

Отже, розрахунок результативних показників ґрунтувався переважно на доведеному обсязі коштів і граничній сумі дотації, але неповною мірою враховував фактичну фінансову спроможність потенційних заявників, розміри проєктів та потребу в попередньому фінансуванні робіт. Це призвело до завищення планових показників порівняно з фактично можливим досяжним рівнем.

Паспортами бюджетної програми за КПКВК 1201150 (2801580) у 2024 та 2025 роках передбачалося відновлення по 8 насосних станцій у разі надання дотації організаціям водокористувачів.

Водночас у 2025 році від організацій водокористувачів заявки на отримання державної підтримки не надходили. Із 12 заявок, поданих у зазначеному році, 7 надійшли від членів організацій водокористувачів, а не від самих організацій.

Отже, розроблений механізм не забезпечив належного залучення організацій водокористувачів до відновлення, реконструкції, модернізації та капітального ремонту насосних станцій. Це обмежує результативність інституційної реформи у сфері меліорації, оскільки саме об'єднання водокористувачів мають відігравати важливу роль у відновленні та подальшій експлуатації переданої їм інфраструктури.

Під час аудиту Рахункова палата провела опитування сільськогосподарських товаровиробників із 13 регіонів України: із 37 респондентів, які потребують зрошення земель, 11 осіб, або 30 відс., зазначили про відсутність інформації щодо можливості отримати державну підтримку; із 26 респондентів, яким була відома інформація про наявність підтримки, лише 6 осіб, або 23 відс., подавали заявки, із них 3 респонденти, або 50 відс., отримали підтримку, за іншими заявками підтримка не надана через те, що заявка не була зареєстрована або прийнята.

Такі результати свідчать про недостатність комунікації Мінекономіки з потенційними отримувачами державної підтримки для забезпечення широкого доступу до цієї програми. Це зменшило кількість поданих заявок і, відповідно, обмежило використання передбачених бюджетних коштів.

Водночас з 25.08.2025 в інформаційно-комунікаційній системі «Державний аграрний реєстр» запроваджено новий інструмент комунікації — опитування агровиробників. Цей функціонал дає можливість оперативно здійснювати зворотний зв'язок щодо потреб і викликів агровиробників, аналізувати потреби різних груп виробників та забезпечувати прямий діалог між владою й агросектором.

З огляду на охоплення ДАР близько 220 тис. користувачів, Мінекономіки має можливість використовувати цей інструмент для формування реальної потреби у державній підтримці та визначення обґрунтованих результативних показників паспортів бюджетних програм²⁴.

Згідно з результатами опитування основними проблемами у сфері державної підтримки є висока вартість обладнання, неможливість самостійно профінансувати розроблення проєкту, закупівлю комплектуючих та оплату монтажу до моменту отримання компенсації.

Окремі респонденти зазначили, що підприємства могли б розвиватися швидше, якби держава співфінансувала влаштування систем зрошення не після завершення робіт, а на етапі їх реалізації. Також наголошувалося на обмеженості вільних коштів, які можна спрямувати на будівництво системи зрошення, зокрема проведення води з річки, будівництво водонакопичувального басейну та забезпечення електропостачання.

Респонденти також вказували на недостатню державну підтримку державних органів у реалізації проєктів зрошення, обмеженість обсягу державної підтримки, слабку комунікацію щодо програм або грантів відновлення зрошення, нерозроблення чіткого плану дій та низьку рентабельність вирощування сільськогосподарських культур.

Таким чином, механізм компенсації витрат після введення системи в експлуатацію є недостатньо доступним для товаровиробників, які не мають необхідного обсягу обігових коштів для попереднього фінансування робіт. Це знижує кількість потенційних учасників програми та обмежує її результативність.

Відповідно до Закону України «Про оцінку впливу на довкілля»²⁵ друга категорія видів планованої діяльності та об'єктів, які можуть мати значний вплив на довкілля та підлягають оцінці впливу на довкілля, включає сільське господарство, лісівництво та водне господарство:

сільськогосподарське та лісгосподарське освоєння, рекультивація та меліорація земель (управління водними ресурсами для ведення сільського господарства, у тому числі із зрошенням і меліорацією) на територіях площею 20 гектарів і більше, будівництво меліоративних систем та окремих об'єктів інженерної інфраструктури меліоративних систем.

Згідно з позицією Мінекономіки, якщо агровиробники здійснюють гідротехнічну меліорацію земельних ділянок у межах території обслуговування меліоративних

²⁴ Наказ Міністерства фінансів України від 10 грудня 2010 року № 1536 «Про результативні показники бюджетної програми», зареєстрований у Міністерстві юстиції України 27 грудня 2010 року за № 1353/18648.

²⁵ Абзац другий пункту 2 частини третьої статті 3 Закону України від 23 травня 2017 року № 2059-VIII «Про оцінку впливу на довкілля».

систем, створених і введених в експлуатацію до набрання чинності Законом України «Про оцінку впливу на довкілля», і при цьому не відбувається розширення або зміна визначених у проєктній документації площ меліорованих земель, така діяльність не потребує проведення оцінки впливу на довкілля та отримання відповідного висновку.

Водночас вартість таких послуг для сільськогосподарських товаровиробників у разі необхідності проведення оцінки впливу на довкілля становить понад 350 тис. грн, що потребує наявності додаткових обігових коштів і, відповідно, збільшує фінансове навантаження на потенційних отримувачів державної підтримки.

Аналіз виконання бюджетної програми КПКВК 1201150 / 2801580 засвідчив, що у 2024–2025 роках державна підтримка сільськогосподарських товаровиробників, які використовують меліоровані землі, та організацій водокористувачів не забезпечила досягнення запланованих результатів.

Невикористання 173,5 млн грн бюджетних призначень, недосагнення планових показників площі оброблюваних угідь, ненадходження заявок від організацій водокористувачів, недостатня поінформованість товаровиробників та їх обмежена фінансова спроможність свідчать про неефективність чинного механізму державної підтримки.

Як наслідок, заходи державної підтримки не забезпечили належного стимулювання реконструкції, нового будівництва і відновлення меліоративних систем, а також не створили достатніх передумов для ефективного використання меліоративної інфраструктури та виконання завдань Стратегії зрошення та дренажу.

3.6. НЕПОВНІ ДАНІ ТА НЕДОСТАТНЯ ПІДЗВІТНІСТЬ ОБМЕЖУЮТЬ УПРАВЛІНСЬКІ РІШЕННЯ У СФЕРІ МЕЛІОРАЦІЇ

Недоліки, описані в цьому пункті, є наскрізними. Неповні дані та недостатня підзвітність впливають не лише на звітність, а й здатність визначати, які системи слід відновлювати, консервувати, передавати, оснащувати засобами обліку, фінансувати або підтримувати.

Проблема

В Україні перелік державних меліоративних систем²⁶ не затверджений. Унаслідок цього офіційний вичерпний перелік державних зрошувальних та осушувальних систем також не сформований.

Нормативно-правовими актами не встановлено обов'язку організацій водокористувачів звітувати про фактичні площі поливу та причини невикористання переданих їм зрошувальних систем.

Водночас у системі управління водогосподарсько-меліоративним комплексом не забезпечено уніфікованого обліку, системного аналізу та контролю за технологічними витратами води. Річна технічна звітність формується за різними або довільними формами, а дані щодо втрат води не завжди перевіряються та використовуються для ухвалення управлінських рішень.

У результаті причини понаднормативних втрат належно не ідентифікуються, заходи щодо їх зменшення системно не плануються, а значні обсяги води та бюджетних ресурсів використовуються неефективно.

Висновки

Неповнота даних та недостатня підзвітність у сфері меліорації обмежують спроможність центральних органів виконавчої влади ухвалювати обґрунтовані управлінські рішення щодо експлуатації, відновлення, модернізації, передачі або

²⁶ Відповідно до статті 10 Закону № 1389 у редакції до 21.06.2026.

консервації меліоративних систем. Незатвердження вичерпного переліку державних меліоративних систем, незавершеність інвентаризації та паспортизації, а також нефункціонування централізованої інформаційної системи не дають змоги сформувати повну картину щодо складу, технічного стану, фактичного використання та потреб у відновленні відповідної інфраструктури.

Рис. 30. Як достовірна інформація забезпечує ефективне відновлення та підтримку

Неврегульованість звітності організацій водокористувачів щодо фактичних площ поливу, технічного стану переданих систем і причин їх невикористання створює інформаційну прогалину між передачею систем в управління та подальшим державним моніторингом їх результативного використання. Унаслідок цього держава не має достатньої інформації для оцінки реального доступного потенціалу зрошення, визначення причин неполиву окремих площ та пріоритезації систем, які доцільно відновлювати, модернізувати, передавати або консервувати.

Система обліку та звітності щодо технологічних витрат води не забезпечує достатньої повноти, зіставності та достовірності даних. Формування річної технічної звітності з використанням різних або довільних підходів, неподання окремими організаціями, які безпосередньо здійснюють експлуатацію меліоративних систем, повної інформації про баланс води та нездійснення системного аналізу втрат на рівні агентств унеможливають своєчасне виявлення систем із критичними втратами, встановлення причин відхилень і належне планування цільових заходів щодо їх зменшення.

Технологічні втрати води є одним із визначальних чинників економності та ефективності експлуатації державного водогосподарсько-меліоративного комплексу. Без належного обліку, аналізу та контролю за понаднормативними втратами частина водних, енергетичних і бюджетних ресурсів використовується без досягнення корисного результату – фактичної подачі води водокористувачам. Це знижує ефективність експлуатації систем, підвищує ризик неефективних витрат та обмежує

можливість планування заходів із підвищення ефективності використання водних ресурсів.

Результати аудиту

Незатвердження переліку ускладнювало визначення складу державної осушувальної інфраструктури.

В Україні перелік державних меліоративних систем не затверджений²⁷. Як наслідок, не затверджений офіційний вичерпний перелік державних осушувальних систем, що, відповідно, ускладнювало формування консолідованої інформації про їх кількість, проєктну площу, технічний стан та фактичне використання.

Крім того, інвентаризація і паспортизація меліоративних систем не завершені, а автоматизована інформаційна система для централізованого обліку їх характеристик і стану у Держрибагентстві у 2024–2025 роках не функціонувала. Створення геоінформаційного порталу «Digital Melioration» планується лише за результатами майбутньої інвентаризації.

Перелік загальнодержавних меліоративних систем мав затверджувати Кабінет Міністрів України²⁸, проте у 2024–2025 роках такий перелік не затверджувався. Це не забезпечувало належної правової визначеності щодо складу загальнодержавних меліоративних систем та ускладнювало формування цілісної системи управління відповідною інфраструктурою.

Недостатність інформації для ухвалення управлінських рішень

Нормативно-правовими актами не встановлено обов'язку організацій водокористувачів звітувати про фактичні площі поливу та причини невикористання переданих їм зрошувальних систем. Унаслідок цього причини нездійснення поливу 5,4 тис. га у 2024 році та 6,4 тис. га у 2025 році залишилися невизначеними.

Неволодіння повною та уніфікованою інформацією про фактичне використання систем, технічні обмеження, доступність водних ресурсів і попит водокористувачів не дає змоги належно:

- оцінювати реальний доступний потенціал зрошення;
- визначати пріоритетність відновлення та модернізації систем;
- планувати бюджетні видатки та інвестиційні проєкти;
- оцінювати результативність ухвалених управлінських рішень;
- виявляти придатні до експлуатації площі, які не використовуються через відсутність попиту або з організаційних причин.

Стратегією зрошення та дренажу передбачено відновлення потенціалу зрошувальних систем, нарощування площ поливу, паспортизацію меліоративних систем, проведення енергетичних аудитів та формування переліку пріоритетних проєктів. Значна частина цих заходів має бути реалізована після завершення періоду аудиту, водночас наявні у 2024–2025 роках механізми управління **не забезпечили суттєвого зростання використання зрошувальної інфраструктури.**

Система звітності не забезпечує належного обліку та аналізу втрат води

Вичерпний **перелік звітності**, який повинен подаватися організаціями, що належать до сфери управління Держрибагентства та Держводагентства, **або не**

²⁷ Відповідно до статті 10 Закону № 1389 у редакції до 21.06.2026.

²⁸ Відповідно до статті 10 Закону № 1389 у редакції до 21.06.2026.

визначений, або не вимагається органом вищого рівня. Як результат, звітні дані не перевіряються, інформація щодо втрат води на зрошувальній мережі не аналізується, що не дає змоги ідентифікувати проблему та визначати завдання щодо вжиття тих чи інших заходів для зменшення втрат води.

Організації, що належать до сфери управління Держрибагентства та Держводагентства, подають різноманітні форми річної технічної звітності, зокрема звіт про забір і подачу води на зрошення земель за формою № 1-ВГ, баланс води, забраної з джерел зрошення, та інші технічні звіти. Водночас наказом Держрибагентства²⁹ передбачено формування річного звіту з технічної експлуатації водогосподарських об'єктів у довільній формі. Унаслідок цього підпорядковані йому організації застосовують неоднакові підходи до відображення обсягів водозабору, водоподачі та технологічних витрат.

Окремі організації, які безпосередньо здійснюють експлуатацію меліоративних систем, не подають інформацію про баланс води або відображають її у формах, які не дають змоги здійснити повне зіставлення показників. Дані щодо технологічних витрат не завжди перевіряються, узагальнюються та аналізуються на рівні агентств. Для здійснення аудиту необхідна інформація збиралася додатково за окремими запитами Рахункової палати.

За таких умов Держрибагентство та Держводагентство не володіють повною та зіставною інформацією для визначення об'єктів із критичними втратами, оцінки причин відхилень і планування заходів щодо їх зменшення.

²⁹ Наказ Державного агентства меліорації та рибного господарства України від 30.01.2023 № 46 «Про затвердження Переліку звітності водогосподарських організацій, що належать до сфери управління Держрибагентства».

4. ВИСНОВКИ

1. Державний водогосподарсько-меліоративний комплекс зберігає значний потенціал, однак цей потенціал лише частково перетворюється на практичні результати. Аудитом встановлено, що комплекс залишається стратегічно важливим для стійкості сільського господарства, адаптації до зміни клімату та продовольчої безпеки держави. Водночас у 2024–2025 роках експлуатація, відновлення та модернізація державних меліоративних систем були неповною мірою результативними і ефективними. Осушувальні системи загалом продовжували функціонувати, однак зрошувальні – часто залишалися невикористаними, технічне зношення обмежувало надійну експлуатацію, а заходи державної підтримки не забезпечили запланованого позитивного впливу на відновлення та модернізацію цієї інфраструктури.

2. Потенціал зрошення залишається значною мірою нереалізованим, тоді як осушувальні системи загалом виконують основну функцію. На підконтрольній Україні території фактичне зрошення у 2024–2025 роках охоплювало лише близько 14,4–14,8 відс. доступної проєктної площі. Зазначене спричинене низьким попитом з боку водокористувачів, технічними несправностями зрошувальних систем, відсутністю джерел зрошення, недостатнім відновленням інфраструктури та неволодінням повною інформацією щодо систем, переданих організаціям водокористувачів. Натомість дренажем та регулюванням водного режиму охоплено 98,4 відс. проєктної площі. Це свідчить, що потенціал осушення загалом використовується, але зрошувальна інфраструктура ще не забезпечує запланованого ефекту для стійкості сільського господарства та продовольчої безпеки держави.

3. Технічне зношення та неповний облік води обмежують надійну й ефективну експлуатацію. Значна частка зрошувальних систем є технічно несправною, багато активів зношені або експлуатуються понад нормативний строк, а пункти обліку води неповністю оснащені засобами вимірювання. У 2024–2025 роках капітальні ремонти та реконструкція в необхідному обсязі не проводилися. Ці недоліки знижують надійність водопостачання, обмежують можливість збільшення зрошуваних площ, послаблюють контроль за використанням і втратами води, а також підвищують ризик аварій, зростання експлуатаційних витрат і подальшої деградації державних активів.

4. Втрати води та висока вартість зрошення 1 га угідь свідчать, що ресурси не завжди перетворюються на корисний результат послуги. Сукупно технологічні витрати води в системі Держрибагентства залишалися нижчими за визначений в аудиті аналітичний орієнтир для порівняльного оцінювання фактичного рівня втрат води під час її транспортування у 20 відс., водночас в окремих системах втрати сягали 40–70 відсотків. У системі Держводагентства ці втрати становили 27–35 відсотків. Крім того, середня вартість зрошення перевищувала планові показники, насамперед там, де фактичне використання потужностей було дуже низьким. Це означає, що вода, електроенергія, робочий час персоналу та бюджетні ресурси частково використовуються без забезпечення запланованого корисного результату послуги.

5. Заходи з відновлення та модернізації, вжиті для зупинення погіршення стану інфраструктури державного водогосподарсько-меліоративного комплексу, були недостатніми. Капітальні видатки без урахування японської грантової підтримки покрили лише 0,5 відс. визначеної потреби у 2024 році та 0,4 відс. у 2025 році. Капітальні ремонти та реконструкція не здійснювалися в необхідному обсязі. Механізм фінансування також не був узгоджений з інституційними повноваженнями

Держрибагентства, що обмежило використання наявних фінансових інструментів для відновлення та модернізації систем.

6. Механізми державної підтримки мали обмежений ефект для оновлення зрошувальної спроможності та відновлення систем. Компенсаційний механізм використаний лише щодо 34 дощувальних машин за загальної потреби 12 757 одиниць. Державна підтримка реконструйованих або новозбудованих меліоративних систем охопила менше половини запланованої площі в 2024–2025 роках, тоді як 173,5 млн грн залишилися невикористаними. Це свідчить, що про недостатню адаптованість заходів державної підтримки до фактичних потреб, спроможностей отримувачів, економічних стимулів та очікуваного впливу.

7. Неповні дані та недостатня підзвітність обмежують ухвалення управлінських рішень на основі доказів. Незатвердження вичерпного переліку державних меліоративних систем, неповна звітність організацій водокористувачів, недостатня інформація про фактичні причини невикористання систем і несформованість систематизованих даних щодо потреби в обладнанні зменшують спроможність центральних органів виконавчої влади визначати пріоритетність відновлення, консервації, передачі або заходів державної підтримки. Це підвищує ризик непрямування і так обмежених ресурсів на зрошувальні системи та в регіони, де вони могли б забезпечити найбільший ефект.

Загальний висновок: основна проблема ефективності полягає не лише в недосягненні окремих критеріїв. Необхідно, щоб державна інфраструктура, водні, енергетичні та бюджетні ресурси, заходи державної підтримки забезпечували отримання запланованих результатів: відновлення й модернізація систем, збільшення зрошуваних площ, ефективне використання води, надійна експлуатація, посилення стійкості сільського господарства та внесок у продовольчу безпеку держави.

5. РЕКОМЕНДАЦІЇ

Кабінету Міністрів України доручити:

Міністерству аграрної політики та продовольства України спільно з Міністерством економіки та довкілля України (до 17.07.2026 Міністерство економіки, довкілля та сільського господарства України) систематизувати інформацію про фактичну потребу в зрошувальному обладнанні та відновленні за регіонами і типами систем; проаналізувати бар'єри, які перешкоджають участі в програмах державної підтримки сільськогосподарських товаровиробників та організацій водокористувачів; переглянути правила державної підтримки з метою спрямування коштів на заходи з вимірюваним очікуваним впливом;

Міністерству аграрної політики та продовольства України (до 17.07.2026 Міністерство економіки, довкілля та сільського господарства України):

забезпечити затвердження переліків державних меліоративних систем;

запровадити обов'язкову звітність організацій водокористувачів щодо фактичного використання переданих меліоративних систем, зрошуваної площі, технічного стану, наявності води, причин невикористання та потреб у ремонті або відновленні таких систем;

Державному агентству України з розвитку меліорації, рибного господарства та продовольчих програм:

провести комплексну інвентаризацію і паспортизацію державних зрошувальних та осушувальних систем, включаючи технічний стан, правовий статус, наявність джерел води, фактичне використання, причини невикористання та потреби у відновленні. На основі цієї інформації класифікувати меліоративні системи за управлінським рішенням: відновити, модернізувати, законсервувати, передати або повторно оцінити економічну доцільність;

розробити поетапний план відновлення та модернізації меліоративних систем на основі інформації про технічний стан, попит, наявність води, очікуване збільшення зрошуваних площ, потенціал зменшення втрат води та внесок у продовольчу безпеку; узгодити механізми фінансування з повноваженнями центральних органів виконавчої влади, які реалізують політику у сфері меліорації;

розробити та впровадити поетапний план обліку води і зменшення втрат, включаючи оснащення пунктів забору та подачі води засобами вимірювання, визначення меліоративних систем із високими втратами та вжиття цільових технічних і організаційних заходів для зменшення втрат.

Міністерству аграрної політики та продовольства України (до 17.07.2026 Міністерство економіки, довкілля та сільського господарства України)

забезпечити затвердження переліків державних меліоративних систем.

Термін виконання: до 01 січня 2027 року;

запровадити обов'язкову звітність організацій водокористувачів щодо фактичного використання переданих меліоративних систем, зрошуваної площі, технічного стану, наявності води, причин невикористання та потреб у ремонті або відновленні.

Термін виконання: до 01 січня 2027 року.

СЕД АСКОД, РАХУНКОВА ПАЛАТА
03-40/20-4 від 29.07.2026 12:44
Сертифікат 3FAA9288358EC00304000000C25538002D66E700
Підписувач Ключка Сергій Сергійович
Дійсний з 15.08.2025 0:00:00 по 14.08.2027 23:59:59

Аудит діяльності (ефективності) «Експлуатація державних водогосподарських об'єктів комплексного призначення та міжгосподарських зрошувальних і осушувальних систем»

Державному агентству України з розвитку меліорації, рибного господарства та продовольчих програм

провести комплексну інвентаризацію і паспортизацію державних зрошувальних та осушувальних систем, включаючи технічний стан, правовий статус, наявність джерел води, фактичне використання, причини невикористання та потреби у відновленні. На основі цієї інформації класифікувати меліоративні системи за управлінським рішенням: відновити, модернізувати, законсервувати, передати або повторно оцінити економічну доцільність.

Термін виконання: до 31 грудня 2027 року;

розробити поетапний план відновлення та модернізації меліоративних систем на основі інформації про технічний стан, попит, наявність води, очікуване збільшення зрошуваних площ, потенціал зменшення втрат води та внесок у продовольчу безпеку; узгодити механізми фінансування з повноваженнями центральних органів виконавчої влади, які реалізують політику у сфері меліорації.

Термін виконання: до 01 січня 2027 року;

розробити та впровадити поетапний план обліку води і зменшення втрат, включаючи оснащення пунктів забору та подачі води засобами вимірювання, визначення меліоративних систем із високими втратами та вжиття цільових технічних і організаційних заходів для зменшення втрат.

Термін виконання: до 01 січня 2027 року.

СЕД АСКОД, РАХУНКОВА ПАЛАТА

03-40/20-4 від 29.07.2026 12:44

Сертифікат 3FAA9288358EC00304000000C25538062D66E700

Підписувач Ключка Сергій Сергійович

Дійсний з 15.08.2025 0:00:00 по 14.08.2027 23:59:59

Аудит діяльності (ефективності) «Експлуатація державних водогосподарських об'єктів комплексного призначення та міжгосподарських зрошувальних і осушувальних систем»

6. ІНФОРМАЦІЯ ПРО АУДИТ

Ми здійснили аудит відповідно до Міжнародних стандартів вищих органів аудиту ISSAI 300 «Принципи аудиту діяльності (ефективності)», ISSAI 3000 «Стандарт аудиту діяльності (ефективності)» і Методології проведення аудиту ефективності, затвердженої рішенням Рахункової палати від 06.06.2023 № 12-2.

Предмет та обсяг аудиту

Предмет аудиту: діяльність органів виконавчої влади з відновлення, експлуатації та модернізації меліоративних систем.

Об'єкти аудиту: Мінекономіки, Держрибагентство, Держводагентство, УГМС, Білгород-Дністровське МУВГ, Вільнянське МУВГ, Вознесенське МУВГ, Кілійське МУВГ, Північне МУВГ.

Період, охоплений аудитом: 01.01.2024–31.12.2025.

Обмеження аудиту

Географічні обмеження. Аналітичні заходи здійснювалися щодо областей, території яких розташовані поза межами територій, включених до Переліку територій, на яких ведуться (велися) бойові дії або тимчасово окупованих Російською Федерацією, затвердженого наказом Міністерства розвитку громад та територій України від 28 лютого 2025 року № 376 (zareєстровано в Міністерстві юстиції України 11 березня 2025 року за № 380/43786).

Критерії аудиту, за якими оцінюються предмет аудиту та стан їх виконання, наведені в додатку 1 до Звіту.

Використані методи аудиту

Для проведення аудиту застосовано ризик-орієнтований та системний підхід шляхом оцінки результативності та ефективності діяльності органів виконавчої влади з відновлення, експлуатації та модернізації меліоративних систем. Для досягнення цілей аудиту та отримання об'єктивних, достовірних і обґрунтованих результатів застосовано низку методів, що відповідають принципам та стандартам державного зовнішнього фінансового контролю (аудиту), зокрема:

- **аналіз і оцінка нормативно-правової бази** – для визначення правових підстав, регулювання повноважень центральних органів виконавчої влади, процедур і вимог, які застосовуються у сфері меліорації;
- **аналіз стратегічних, програмних і планових документів** – для оцінки узгодженості державної політики у сфері меліорації;
- **аналіз документів та офіційної звітності відповідальних органів** – для оцінки фактичного стану з відновлення, експлуатації та модернізації меліоративних систем;
- **вибіркова перевірка окремих об'єктів;**
- **опитування сільськогосподарських товаровиробників** – для з'ясування причин низької результативності використання зрошувальних систем;
- **порівняльний аналіз** – для зіставлення фактичних результатів із запланованими показниками, визначеної потреби з фактичним фінансуванням, запланованих заходів із виконаними, а також оцінки відповідності заходів визначеним критеріям і пріоритетам;
- **аналіз технічного стану об'єктів** – для оцінки зношеності, аварійності, пошкодження та відновлення меліоративної інфраструктури;

СЕД АСКОД, РАХУНКОВА ПАЛАТА
03-40/20-4 від 29.07.2026 12:44
Сертифікат 3FAA9288358EC00304000000C25538062D66E700
Підписувач Ключок Сергій Сергійович
Дійсний з 15.08.2025 0:00:00 по 14.08.2027 23:59:59

Аудит діяльності (ефективності) «Експлуатація державних водогосподарських об'єктів комплексного призначення та міжгосподарських зрошувальних і осушувальних систем»

• інтерв'ювання посадових осіб відповідальних органів – для з'ясування практичних аспектів діяльності органів виконавчої влади з відновлення, експлуатації та модернізації меліоративних систем.

Застосування цих методів дало змогу всебічно дослідити діяльність органів виконавчої влади з відновлення, експлуатації та модернізації меліоративних систем, виявити системні недоліки у сфері меліорації, а також сформулювати обґрунтовані висновки і рекомендації.

Заступник Голови Рахункової палати

Сергій КЛЮЧКА

СЕД АСКОД, РАХУНКОВА ПАЛАТА
03-40/20-4 від 29.07.2026 12:44
Сертифікат 3FAA9288358EC00304000000C25538002D66E700
Підписувач Ключка Сергій Сергійович
Дійсний з 15.08.2025 0:00:00 по 14.08.2027 23:59:59

Аудит діяльності (ефективності) «Експлуатація державних водогосподарських об'єктів комплексного призначення та міжгосподарських зрошувальних і осушувальних систем»

7. ДОДАТКИ

Додаток 1 до Звіту

Результати оцінки відповідності / невідповідності критерію аудиту

№ з/п	Питання аудиту	Критерій аудиту	Відповідає / не відповідає / частково відповідає	Коментарі
1. Чи забезпечує експлуатація державного водогосподарсько-меліоративного комплексу використання потенціалу зрошувальних та осушувальних систем				
1.1	Чи забезпечено використання потенціалу державних зрошувальних систем у 2024–2025 роках	Експлуатація державних зрошувальних систем забезпечує полив площ у обсязі, що відповідає наявному технічному потенціалу систем, доступності водних ресурсів та підтвердженій потребі водокористувачів	Не відповідає	Використання потенціалу державних зрошувальних систем у 2024–2025 роках не забезпечено, зокрема, враховуючи наявну площу зрошувальних систем на підконтрольній Україні території 791,8 тис. га. У 2024 році фактично полито 114,0 тис. га (14,4 відс.), 2025 – 116,8 тис. га (14,8 відс.)
1.2	Чи забезпечено використання потенціалу державних осушувальних систем у 2024–2025 роках	Експлуатація державних осушувальних систем забезпечує осушення площ у обсязі, що відповідає наявному технічному потенціалу систем, їх технічному стану та фактичній потребі у водорегулюванні	Відповідає	Осушення 2 606,6 тис. га (98,4 відс.) площ меліоративних систем на підконтрольній Україні території (2 648,7 тис. га) забезпечило фактично повне використання потенціалу державних осушувальних систем у 2024–2025 роках

СЕД АСКОД, РАХУНКОВА ПАЛАТА
03-40/20-4 від 29.07.2026 12:44
Сертифікат 3FAA9288358EC00304000000C25538002D66E700
Підписувач Ключка Сергій Сергійович
Дійсний з 15.08.2025 0:00:00 по 14.08.2027 23:59:59

№ з/п	Питання аудиту	Критерій аудиту	Відповідає / не відповідає / частково відповідає	Коментарі
2. Чи забезпечує технічний стан державних водогосподарських об'єктів комплексного призначення та міжгосподарських зрошувальних і осушувальних систем їх надійну та ефективну експлуатацію				
2.1	Чи є технічний стан майна водогосподарсько-меліоративного комплексу таким, що забезпечує його надійну та ефективну експлуатацію	Технічний стан майна забезпечує безперебійне функціонування об'єктів водогосподарсько-меліоративного комплексу та надання відповідних послуг з водопостачання та водовідведення	Не відповідає	Технічний стан державних зрошувальних систем є незадовільним та не забезпечує їх належного функціонування. У 2025 році із 253 зрошувальних систем, розташованих на підконтрольній Україні території, 115, або 45,5 відс., були технічно несправними чи не могли забезпечувати зрошення. У восьми областях частка таких систем перевищувала 50 відсотків. Крім того, 30 систем не могли використовуватися через відсутність джерел зрошення. Середній рівень зносу державних зрошувальних систем становить 73 відс. у сфері управління Держводагентства та 74 відс. у сфері управління Держрибагентства. На окремих об'єктах рівень зносу сягає 97-100 відс., що свідчить про фактичне вичерпання експлуатаційного ресурсу
2.2	Який вплив технологічних витрат води на ефективність експлуатації державного водогосподарсько-меліоративного комплексу	Витрати води під час експлуатації державного водогосподарсько-меліоративного комплексу є прийнятними, якщо їх рівень не перевищує 20 відс. об'єму водозабору по джерелу	Частково відповідає	У Держрибагентстві цей критерій досягнутий. Загальна частка технологічних втрат у загальному заборі води з джерел зрошення дещо більше 14 відс., що є прийнятним, оскільки їх рівень не перевищує 20 відс. об'єму водозабору по джерелу. Водночас технологічні втрати води зрошувальних систем Вільнянського та Вознесенського МУВГ сягають 40 відс. та 70 відс. відповідно, до майже 30 відс. збільшилися втрати води Болградського МУВГ. У Держводагентстві цей критерій не досягнутий. Частка технологічних втрат у загальному заборі води з джерел зрошення становить 27-35 відсотків, що перевищує 20 відс. об'єму водозабору по джерелу

№ з/п	Питання аудиту	Критерій аудиту	Відповідає / не відповідає / частково відповідає	Коментарі
3. Чи забезпечують виконані заходи в сфері меліорації ефективну експлуатацію їх систем, відновлення, модернізацію				
3.1	Чи досягнуто запланованих результативних показників з відновлення, експлуатації та модернізації меліоративних систем	Середні витрати на осушення 1 га не перевищують запланованих	Відповідає	Фактичні витрати Держрибагентства на осушення 1 га у 2024 році становили 265,7 грн, що на 1,6 відс. менше планового показника. У 2025 році – 274,2 грн, або на 15,2 відс. менше від запланованого рівня
		Середні витрати на зрошення 1 га не перевищують запланованих	Не відповідає	Фактичні витрати Держрибагентства на зрошення 1 га у 2024 році становили 9 172,5 грн, що більш як удвічі перевищило плановий показник. У 2025 році – 10 033,7 грн, або на 24 відс. більше від запланованого рівня
		Потреба в капітальному ремонті та модернізації меліоративних систем визначена і забезпечена її задоволення в повному обсязі	Не відповідає	Бюджетні запити передбачають потребу в капітальних видатках лише за спеціальним фондом у 2024 році та включають лише 5,8 відс. потреби, вказаної у розрахунках МУВГ у 2024 році, та 7,9 відс. потреби, вказаної у 2025 році. Заходи, реалізовані у 2024–2025 роках, не забезпечили відновлення та модернізації меліоративних систем у необхідному масштабі. Без грантової підтримки від уряду Японії фактичне задоволення потреби у капітальних видатках становило лише 0,5 відс. у 2024 році та 0,4 відс. у 2025 році, касові капітальні видатки становили лише 0,1 відс. загального фінансування
3.2	Чи забезпечило виконання заходів з часткової компенсації вартості техніки та обладнання для зрошення, закуплених у підприємств вітчизняного машинобудування для агропромислового комплексу та/або їх дилерів, стимулювання оновлення матеріально-технічної бази у сфері меліорації	Заходи з часткової компенсації вартості техніки та обладнання для зрошення, закуплених у підприємств вітчизняного машинобудування для агропромислового комплексу та/або їх дилерів, стимулювали оновлення матеріально-технічної бази, яка дозволяє здійснити зрошення на проєктній площі зрошувальних систем.	Не відповідає	Фактичне оновлення техніки за рахунок компенсації вартості у 2024–2025 роках здійснено на 221 од. техніки та обладнання, або майже 2 відс. потреби (12 757 од. відповідно до відображених у технічних звітах Держрибагентства та Держводагентства даних щодо потреби дощувальних машин), з яких 34 од. дощувальні машини, або майже 0,3 відс. потреби

СЕД АСКОД, РАХУНКОВА ПАЛАТА
03-40/20-4 від 29.07.2026 12:44
Сертифікат 3FAA9288358EC00304000000C25538002D66E700
Підписувач Ключка Сергій Сергійович
Дійсний з 15.08.2025 0:00:00 по 14.08.2027 23:59:59

№ з/п	Питання аудиту	Критерій аудиту	Відповідає / не відповідає / частково відповідає	Коментарі
3.3	Чи забезпечили заходи державної підтримки сільськогосподарських товаровиробників, які використовують меліоровані землі, організацій водокористувачів ефективне використання меліоративної інфраструктури	Площа угідь, які обробляються, з введеними в експлуатацію реконструйованими та/або побудованими меліоративними системами без урахування вартості дощувальних машин в рамках державної підтримки збільшилася на 11,2 тис. гектарів	Не відповідає	Площа угідь, яка обробляється, з введеними в експлуатацію реконструйованими та/або побудованими меліоративними системами, передбачена паспортом бюджетної програми, не досягла цільових показників та становила у 2024 році 2,5 тис. га (44 відс.) та 2025 – 2,7 тис. га (49 відс.). При цьому 44 відс. коштів (173,5 млн грн), передбачених паспортами бюджетної програми, не використані

Інформація про державні зрошувальні системи України

Область	Зрошувальні системи, од.				Площа зрошувальних систем, тис. га			
	Всього	знаходяться на підконтрольній Україні території	окуповані	в межах зони бойових дій	Всього	площа на території, підконтрольній Україні	окупована площа	площа в межах зони бойових дій
Вінницька	24	24	0	0	16,9	16,9	0,0	0,0
Дніпропетровська	31	31	0	0	167,4	167,4	0,0	0,0
Донецька	28	0	20	8	44,2	0,0	22,9	21,3
Закарпатська	1	1	0	0	0,9	0,9	0,0	0,0
Запорізька	17	8	9	0	227,7	38,6	189,1	0,0
Київська	14	14	0	0	39,9	39,9	0,0	0,0
Кіровоградська	18	18	0	0	14,4	14,4	0,0	0,0
Луганська	24	0	24	0	18,4	0,0	18,4	0,0
Миколаївська	22	22	0	0	157,9	157,9	0,0	0,0
Одеська	57	57	0	0	218,9	218,9	0,0	0,0
Полтавська	11	11	0	0	30,5	30,5	0,0	0,0
Харківська	39	7	1	31	66,5	22,8	0,6	43,1
Херсонська	18	9	9	0	460,9	32,3	428,6	0,0
Черкаська	51	51	0	0	51,3	51,3	0,0	0,0
АР Крим	15	0	15	0	401,5	0,0	401,5	0,0
Всього	370	253	78	39	1917,3	791,8	1061,1	64,4

Інформація про фактичний полив сільськогосподарських земель державними зрошувальними системами України у 2024-2025 роках

Область	Площа зрошувальних систем на території, підконтрольній Україні, тис. га	Фактично зрошено, тис. га			
		2024 рік	відс. фактично зрошених земель у 2024 році	2025 рік	відс. фактично зрошених земель у 2025 році
Вінницька	16,9	2,9	17,2	2,6	15,4
Дніпропетровська	167,4	19,0	11,4	16,8	10,0
Закарпатська	0,9	0,0	0,0	0,0	0,0
Запорізька	38,6	1,2	3,1	1,2	3,1
Київська	39,9	7,8	19,5	7,1	17,8
Кіровоградська	14,4	1,5	10,4	1,4	9,7
Миколаївська	157,9	15,9	10,1	19,9	12,6
Одеська	218,9	36,0	16,4	36,0	16,4
Полтавська	30,5	6,6	21,6	6,8	22,3
Харківська	22,8	1,2	5,3	0,5	2,2
Херсонська	32,3	1,0	3,1	2,5	7,7
Черкаська	51,3	20,9	40,7	22,0	42,9
Всього	791,8	114,0	14,4	116,8	14,8

Інформація про стан державних зрошувальних систем України у 2024-2025 роках

Область	Площа на території, підконтрольній Україні, тис. га	Площа технічно несправних зрошувальних систем станом 2025 рік, тис. га	Площа систем, на яких немає джерела зрошення, тис. га	Площа систем, на яких технічно можливе зрошення, тис. га	відс. технічно справних систем, що мають джерело зрошення
Вінницька	16,9	1,7	1,7	13,5	79,9
Дніпропетровська	167,4	49,2	11,2	107	63,9
Закарпатська	0,9	0,9	0,0	0,0	0,0
Запорізька	38,6	0,0	16,6	22	57,0
Київська	39,9	25,2	0,0	14,7	36,8
Кіровоградська	14,4	8,3	0,0	6,1	42,4
Миколаївська	157,9	19,7	0,9	137,3	87,0
Одеська	218,9	19,7	63,0	136,2	62,2
Полтавська	30,5	18,6	0,0	11,9	39,0
Харківська	22,8	0,0	0,0	22,8	100,0
Херсонська	32,3	1,6	9,9	20,8	64,4
Черкаська	51,3	28,2	0,0	23,1	45,0
Всього	791,8	173,1	103,3	515,4	65,1

Інформація про державні осушувальні системи України

Область	Осушувальні системи, од.				Площа осушувальних систем, тис. га			
	Всього	знаходяться на підконтрольній Україні території	окуповані	в межах зони бойових дій	Всього	площа на території, підконтрольній Україні	окупована площа	площа в межах зони бойових дій
Вінницька	62	62	0	0	31,2	31,2	0,0	0,0
Волинська	164	164	0	0	357,0	357,0	0,0	0,0
Донецька	2	0	2	0	4,7	0,0	4,7	0,0
Житомирська	293	293	0	0	378,8	378,8	0,0	0,0
Закарпатська	5	5	0	0	121,8	121,8	0,0	0,0
Івано-Франківська	19	19	0	0	54,9	54,9	0,0	0,0
Київська	69	69	0	0	123,8	123,9	0,0	0,0
Львівська	98	98	0	0	511,1	511,1	0,0	0,0
Полтавська	14	14	0	0	14,7	14,7	0,0	0,0
Рівненська	229	229	0	0	369,2	369,2	0,0	0,0
Сумська	57	42	0	15	70,3	54,2	0,0	16,1
Тернопільська	15	15	0	0	164,0	164,0	0,0	0,0
Харківська	6	0	0	6	8,2	0,0	0,0	8,2
Хмельницька	63	63	0	0	107,9	107,9	0,0	0,0
Черкаська	17	17	0	0	51,4	51,4	0,0	0,0
Чернівецька	21	21	0	0	53,5	53,5	0,0	0,0
Чернігівська	186	186	0	0	255,1	255,1	0,0	0,0
Всього	1320	1297	2	21	2677,6	2648,7	4,7	24,3

СЕД АСКОД, РАХУНКОВА ПАЛАТА

03-40/20-4 від 29.07.2026 12:44

Сертифікат 3FAA9288358EC00304000000C25538002D66E700

Підписувач Ключка Сергій Сергійович

Дійсний з 15.08.2025 0:00:00 по 14.08.2027 23:59:59

Додаток 6 до Звіту

Інформація про фактичне водовідведення та регулювання водно-повітряного режиму сільськогосподарських земель державними осушувальними системами України у 2024 та 2025 роках

Область	Осушувальні системи на території, підконтрольній Україні, од	Площа осушувальних систем на території, підконтрольній Україні, тис. га	Фактично осушені у 2024 та 2025 роках	відс. фактично осушених земель у 2024 та 2025 роках
Вінницька	62	31,2	31,2	100,0
Волинська	164	357,0	357,0	100,0
Житомирська	293	378,8	378,8	100,0
Закарпатська	5	121,8	121,8	100,0
Івано-Франківська	19	54,9	54,9	100,0
Київська	69	123,9	123,9	100,0
Львівська	98	511,1	500,0	97,8
Полтавська	14	14,7	7,0	48,0
Рівненська	229	369,2	353,9	95,9
Сумська	42	54,2	48,6	89,6
Тернопільська	15	164,0	164,0	100,0
Хмельницька	63	107,9	107,9	100,0
Черкаська	17	51,4	48,9	95,2
Чернівецька	21	53,5	53,5	100,0
Чернігівська	186	255,1	255,1	100,0
Всього	1297	2648,7	2606,6	98,4

Додаток 7 до Звіту

Інформація організацій, що належать до сфери управління Держрибагентства, щодо частки технологічних витрат у заборі води

Управління	Зрошувальна площа, тис. га	Частка в зрошувальній мережі державної власності, %		Частка технологічних витрат у заборі води	
		закрита	відкрита	2024	2025
Білгород-Дністровське МУВГ	32,6	36,7	63,3	13,5	11,7
Болградське МУВГ	19,8	87,5	12,5	12,9	28,5
Дністровське МУВГ	44,1	52,9	47,1	17,5	14,1
Ізмаїльське УВГ	31,0	77,9	22,1	11,1	13,7
Кілійське МУВГ	92,5	32,5	67,5	11,5	13,1
Вільнянське МУВГ	47,7	79,7	20,3	40,1	38,1
Вознесенське МУВГ	29,0	61,3	38,7	65,5	70,6
Кіровоградська РФ УГМС	14,4	95,8	4,2	x	0
Херсонська РФ УГМС	147,3	9,1	90,9	x	0
Всього:	458,4	44,6	55,4	14,1	14,3

СЕД АСКОД, РАХУНКОВА ПАЛАТА
03-40/20-4 від 29.07.2026 12:44
Сертифікат 3FAA9288358EC00304000000C25538002D66E700
Підписувач Ключка Сергій Сергійович
Дійсний з 15.08.2025 0:00:00 по 14.08.2027 23:59:59

Інформація організацій, що належать до сфери управління Держводагентства, щодо частки технологічних витрат у заборі води

Управління	Зрошувальна площа тис. га	Частка в зрошувальній мережі державної власності, %		Частка технологічних витрат у заборі води	
		закрита	відкрита	2024	2025
БУВР середнього Дніпра	44,0	77,6	22,4	1,5	1,3
БУВР Тиси	0,9	0	0	x	x
Деснянське БУВР	0,5	0	0	x	x
БУВР Південного Бугу	23,8	100,0	0	0,6	0,5
Сіверсько-Донецьке БУВР	121,8	100,0	0	1,8	x
РОВР у Кіровоградській обл.	14,4	95,8	4,2	0	x
РОВР у Миколаївській обл.	31,5	53,0	47,0	50,7	28,4
РОВР у Черкаській обл.	63,2	88,7	11,3	0	0
РОВР у Харківській обл.	68,8	95,5	4,5	0	0
РОВР у Сумській області	1,2	0	0	x	x
РОВР у Дніпропетровській обл.	198,7	73,6	26,4	27,8	22,7
РОВР річки Рось	6,0	100,0	0	x	x
РОВР у Полтавській обл.	50,8	85,2	14,8	20,4	20,4
Управління каналами р. Інгулець	135,0	5,8	94,2	34,2	46,0
Всього:	760,5	69,0	31,0	27,2	35,3

**Інформація про наявність дощувальних машин у зоні дії підрозділів експлуатаційної служби
підрозділів Держрибагентства³⁰**

Назва районів, підрозділів експлуатаційної служби	Проектна потреба	Наявність
Дністровське МУВГ	511	155
Білгород-Дністровське МУВГ	489	21
Кілійське МУВГ		39
Ізмаїльське УВГ	309	61
Болградське МУВГ	325	56
Вільнянське МУВГ	479	38
Вознесенське МУВГ	450	33
ВСЬОГО	2 563	403

³⁰ За даними форми 26 технічних звітів за 2025 рік.

Інформація про наявність дощувальних машин у зоні дії підрозділів експлуатаційної служби
підрозділів Держводагентства³¹

Назва районів, підрозділів експлуатаційної служби	Проектна потреба	Наявність
БУВР Південного Бугу	478	46
БУВР середнього Дніпра	289	69
Деснянське БУВР 2024 рік	6	2
Сіверсько-Донецьке БУВР	1086	129
БУВР Тиси	0	0
РОВР у Дніпропетровській області	2253	260
РОВР у Кіровоградській області 2024 рік	599	30
РОВР у Полтавській області	769	50
РОВР у Харківській області	1579	48
РОВР у Миколаївській області	372	25
РОВР у Черкаській області	1154	274
РОВР річки Рось	0	0
РОВР у Сумській області	0	0
УГКМК	0	0
Управління каналу Дніпро-Донбас	0	0
Управління каналів р. Інгулець	1609	149
ВСЬОГО	10 194	1 082

Інформація про надану у 2024 році компенсацію витрат

Область	Кількість сільгосптоваровиробників	Площа землі у заявці, га	Затверджений обсяг допомоги, тис. грн
Житомирська	1	504,00	3 578,2
Київська	3	1 492,79	29 820,7
Львівська	1	6,49	172,0
Одеська	3	324,78	2 800,3
Полтавська	1	70,10	1 628,3
Черкаська	1	86,84	1 429,9
ВСЬОГО	10	2 485	39 429,4

³¹ За даними форми 26 технічних звітів за 2025 рік

Інформація про надану у 2025 році компенсацію витрат

Область	Кількість сільгосптоваровиробників	Площа землі у заявці, га	Затверджений обсяг допомоги, тис. грн
Дніпропетровська	1	224	5 936,0
Кіровоградська	2	307,56	2 369,9
Київська	2	610,73	4 996,8
Одеська	1	50,9	325,3
Сумська	1	19,95	528,6
Херсонська	1	235	4 300,7
Черкаська	2	1284,7	15 525,5
ВСЬОГО	10	2 732,84	33 982,9

Аналіз середньої площі та вартості 1 га

2024 рік			2025 рік		
Площа, вказана в протоколі, га	Розмір державної підтримки, тис. грн	Середня вартість на 1 га	Площа, вказана в протоколі, га	Розмір державної підтримки, тис. грн	Середня вартість на 1 га
170,19	1 998,40	11,74	211,3	3 037,5	14,38
86,84	1 429,90	16,47	235	4 300,7	18,30
554,6	7 588,00	13,68	224	5 936,0	26,50
70,1	1 628,30	23,23	19,95	528,6	26,50
504	3 578,20	7,10	399,43	1 959,3	4,91
31,67	315,50	9,96	52,66	282,4	5,36
768	20 234,30	26,35	254,9	2 087,5	8,19
6,49	172,00	26,50	50,9	325,3	6,39
107,39	1 873,90	17,45	1 127,8	14 320,5	12,70
185,72	610,90	3,29	156,9	1205	7,68
2 485	39 429,40	15,87	2 732,84	33 982,8	12,43
Середня площа 248,5 га			Середня площа 273,2 га		

СЕД АСКОД, РАХУНКОВА ПАЛАТА
03-40/20-4 від 29.07.2026 12:44
Сертифікат 3FAA9288358EC00304000000C25538002D66E700
Підписувач Ключка Сергій Сергійович
Дійсний з 15.08.2025 0:00:00 по 14.08.2027 23:59:59

8. СПИСОК СКОРОЧЕНЬ

БУВР	Басейнові управління водних ресурсів
ДАР	Державний аграрний реєстр
Держводагентство	Державне агентство водних ресурсів України
Держрибагентство	Державне агентство України з розвитку меліорації, рибного господарства та продовольчих програм
Держстат	Державна служба статистики України
Закон № 1389	Закон України від 14 січня 2000 року № 1389-XIV «Про меліорацію земель»
КПКВК	Код програмної класифікації видатків та кредитування державного бюджету
КПКВК 1201150 (2801580)	Фінансова підтримка сільгосптоваровиробників
КПКВК 1201310	Часткова компенсація вартості сільськогосподарської техніки та обладнання вітчизняного виробництва
КПКВК 1207120 (2804120)	Експлуатація державного водогосподарсько-меліоративного комплексу
Мінагрополітики	Міністерство аграрної політики та продовольства України
Мінекономіки	Міністерство економіки, довкілля та сільського господарства України
МУВГ	Міжрайонне управління водного господарства
ОВК	Організація водокористувачів
Порядок № 1070	Порядок використання коштів, передбачених у державному бюджеті для надання державної підтримки сільськогосподарським товаровиробникам, які використовують меліоровані землі, та організаціям водокористувачів, затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 11 жовтня 2021 року № 1070
Постанова № 539	Постанова Кабінету Міністрів України від 24 травня 2021 року № 539 «Деякі питання розподілу окремих повноважень центральних органів виконавчої влади у сфері меліорації земель»
РОВР	Регіональні офіси водних ресурсів
Розпорядження № 714	Розпорядження Кабінету Міністрів України від 12 серпня 2022 року № 714 «Про передачу цілісних майнових комплексів державних підприємств, установ та організацій до сфери управління Державного агентства з розвитку меліорації, рибного господарства та продовольчих програм»
РФ УГМС	Регіональна філія Державної установи «Українські гідромеліоративні системи»
Стратегія зрошення та дренажу	Стратегія зрошення та дренажу в Україні на період до 2030 року, затверджена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 14.08.2019 № 688-р та від 21.10.2020 № 1567-р «Про затвердження плану заходів з реалізації Стратегії зрошення та дренажу в Україні на період до 2030 року».
ТзОВ «ДП-СТАНДАРТМЕТРОЛОГІЯ»	Товариство з обмеженою відповідальністю «ДП-СТАНДАРТМЕТРОЛОГІЯ»
УВГ	Управління водного господарства
УГКМК	Управління головного каховського магістрального каналу
УГМС	Державна установа «Українські гідромеліоративні системи»

